Nr 56.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående utförselbevis för råg och vete; given Stockholms slott den 22 februari 1924.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

David Pettersson.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 22 februari 1924.

Närvarande:

Statsministern TRYGGER, ministern för utrikes ärendena friherre MARKS VON WÜRTEMBERG, statsråden MALM, EKEBERG, BESKOW, MALMROTH, HASSELROT, STRIDSBERG, LÜBECK, CLASON, WOHLIN, PETTERSSON.

Föredragande departementschefen, statsrådet Pettersson, anför efter gemensam beredning med cheferna för finans- och handelsdepartementen.

Sedan under hösten 1922 ett stort antal framställningar ingivits berörande den inhemska brödspannmålsproduktionen, bemyndigade Kungl. Maj:t den 3 november 1922 chefen för jordbruksdepartementet att tillkalla sakkunniga personer att undersöka den svenska spannmålsmarknadens dåvarande läge och, därest så funnes påkallat, avgiva förslag till åtgärder för ernående av ökad avsättning av svensk brödsäd. De sålunda tillkallade sakkunniga, benämnda *spannmålsmarknadssakkunniga,* avgåvo den 16 januari 1923 sitt i anledning av uppdraget utarbetade betänkande (statens offentliga utredningar 1923: 3).

Över betänkandet hava lantbruksstyrelsen, kommerskollegium och generaltullstyrelsen avgivit infordrade utlåtanden. Ärendet, däri ytterligare framställningar sedermera inkommit, har därefter varit föremål för beredning inom departementet.

Jag anhåller nu att för Kungl. Maj:t få anmäla detta ärende.

1. Ställningen på brödspannmålsmarknaden.

Till en början torde en sammanfattande översikt böra meddelas angående det faktiska läget på brödspannmålsmarknaden.

Efterföljande sifferuppgifter grunda sig huvudsakligen på spannmålsmarknadssakkunnigas betänkande och i vissa delar på från statistiska centralbyrån och kommerskollegium för ändamålet införskaffade statistiska uppgifter.

Sveriges årliga *skörd och förbrukning av vete och råg* visas i nedan återgivna tabell.

År	Skörd	Införsel- (+) eller utförsel- (—) överskott	Förbrukning (efter avdrag av utsäde)		Nettoskörd (d. v. s. efter avdrag av utsäde) i % av förbrukning	Skörd per inv.
	deciton	deciton	deciton	pr inv. kg.	kg.	kg.
Vete:						
1871—75	910,260	+ 202,340	989,850	23.2	79.6	21.3
1911—13	2,304,740	+ 1,886,210	3,965,060	70.8	52.4	41.1
1920—21	2,809,170	+ 1,823,610	4,328,780	73.3	50.9	47.2
1921—22	3,357,170	+ 1,078,760	4,133,600	69.4	73.9	56.4
1922—23	2,588,930	+ 2,431,520	4,712,630	78.7	48.4	43.2
1923—24	3,016,000	—	—	—	—	—
Råg:						
1871—75	4,886,150	+ 997,180	5,168,220	120.9	80.7	114.3
1911—13	5,958,110	+ 1,079,820	6,287,570	112.2	82.8	106.4
1920—21	5,698,500	— 405,180	4,576,350	77.5	108.9	96.5
1921—22	6,746,160	— 464,730	5,597,100	94.0	108.3	113.3
1922—23	5,621,920	+ 133,430	5,073,610	84.7	97.4	93.9
1923—24	6,198,000	—	—	—	—	—

Rörande *in- och utförseln av vete och råg samt mjöl därav* torde följande årssiffror, angivna i ton, för tiden närmast före världskriget samt 1920—1923 få meddelas.

År	Vete		Råg		Vetemjöl		Rågmjöl	
	införsel	utförsel	införsel	utförsel	införsel	utförsel	införsel	utförsel
1911	172,360	161	46,186	40	7,033	502	4,965	1,074
1912	171,054	209	106,829	44	6,605	435	7,450	293
1913	200,181	310	91,284	454	8,647	207	12,627	97
1920	201,621	759	5	15,184	13,515	40	63	1,233
1921	156,135	6,981	12,904	65,536	26,144	583	224	6,425
1922	138,335	536	10,360	4,103	16,269	19,421	579	9,775
1923	267,870	303	77,483	463	24,212	9,664	1,457	2,885

Prisutvecklingen å vete och råg samt mjöl efter den 1 september 1920, då den statliga spannmålsregleringen upphörde, och fram till 1923 års slut belyses i följande sammanställning.

År månad	Svenskt vete enl. svensk spann-måls-notering	Börs-notering i New York	Amerikanskt vete fritt banvagn svensk hamn + tull [1]	Svenskt kärn-vetemjöl	Svenskt bageri-vetemjöl	Utländskt vetemjöl import-medel-värde cif svensk hamn + tull [2]	Svensk råg enl. svensk spann-måls-notering	Svensk rågsikt 000	Svensk rågsam-sikt
	kr	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.
1920									
September .	49.26	50.48	—	78.—	73.—	87.55	33.82	57.75	—
Oktober ...	49.42	44.93	—	82.—	77.—	87.16	33.41	57.75	—
November ..	47.84	40.19	—	81.73	76.73	85.04	33.36	57.75	—
December ...	38.97	37.84	—	76.71	71.71	78.02	32.32	57.27	46.52
1921									
Januari ...	36.54	35.31	40 77	69.68	64.68	72.40	31.35	53.90	43.15
Februari ...	31.47	32.15	35.88	60.—	55. —	67.73	30.08	52.—	41.25
Mars	32.08	29.73	33.22	57.29	52.29	56.24	31.93	51.—	40.25
April.....	32.05	24.96	32.27	54.80	49.80	55.88	33.02	53.20	41.72
Maj	34.27	27.53	36.13	57.48	52.48	58.26	34.95	56.52	44.77
Juni	36.84	27.38	36.72	62.—	57.48	59.48	37.16	60.13	48.38
Juli	33.63	25.03	32.36	59.77	54.77	58.31	33.20	58.87	47.12
Augusti ...	30.93	23.74	34.68	60.90	55.90	64.04	29.63	54.52	42.77
September .	26.30	24.04	34.01	56.07	51.07	59.83	26.19	49.47	37.72
Oktober ...	23.42	19 34	29.60	49.74	44.74	57.12	22.15	42.74	30.99
November ..	20.10	18.94	28.80	46.25	41.25	51.07	18.54	38.55	26.93
December ...	21.35	19.12	28.80	45.50	40.50	49.60	19.41	37.50	27.—
1922									
Januari ...	21.45	18.46	28.10	45.05	40.05	45.62	20.38	37.27	26.77
Februari ...	21.43	20.44	29.95	43.96	38.96	43.40	20.10	36.50	26.—
Mars.....	22.36	20.41	30.10	44.50	39.50	42.21	20.33	36 50	26.—
April	21.94	21.54	31.40	44.50	39.50	45.44	20.33	36.50	26.—
Maj	22.85	21.26	31.20	44.39	39.45	43.30	21.36	36.50	26.08
Juni	22.66	18.57	25.—	40.50	37.50	41.37	21.79	36.50	28.50
Juli	22.23	18.46	24.50	40.—	37.—	39.94	21.46	36.50	28.50
Augusti ...	21.89	16.87	22.80	39.15	36.15	39.65	19.74	35.65	27.65
September .	17.30	16.50	22.35	36.77	33.77	37.86	15.52	32.08	25.35
Oktober ...	17.58	18.62	24.30	35.50	32.50	36.24	14.95	29.50	23.50
November ..	19.08	18.83	24.50	36.37	33.37	36.—	16.07	30 37	24.37
December ...	19.59	18.90	24.70	36.50	33.50	36.—	16.30	30.50	24.50
1923									
Januari ...	19.66	18.36	24.10	35.76	32.76	36.—	16.29	29.76	23.76
Februari ...	20.03	18.70	24.—	35.50	32.50	36.—	16.37	29.50	23.50
Mars.....	20.74	19.93	24.50	35.50	32.50	38.—	16.73	29.50	23.50
April	21 52	20.45	25.70	35.90	32.90	36.—	17.09	29.70	23.70
Maj	22.08	20.14	25.10	36.13	33.13	36.—	17.17	30.—	24.—
Juni	22.03	18.82	23.90	35.58	32.58	37.—	16.90	30.—	24.—
Juli	21.50	16.20	21.80	35.50	32.50	36.—	16.70	30.—	24.—
Augusti ...	21.75	15.51	21.50	34.89	31.89	36.—	17.13	29.69	23.69
September .	17.11	15.96	21.40	34.50	31.50	35.—	15.08	29.50	23.50
Oktober ...	17.01	17.06	22.50	34.50	31.50	35.—	14.76	29.50	23.50
November ..	17.23	16.91	22.30	33.77	30.77	33.—	14.84	29.50	23.50
December ...	17.28	16.93	22.50	33.50	30.50	35.—	14.91	29.50	23.50

[1] Tullsatserna för vete och råg, omalen, hava utgjort: 21—30 april 1921 kr. 4.07, maj kr. 5.23, juni kr. 6.02, juli kr. 3.86, augusti kr. 7.18, september kr. 7.21, oktober 1921—maj 1922 kr. 7.20 samt från och med juni 1922 kr. 3.70 per 100 kg.

[2] Tullsatserna för vetemjöl och rågmjöl hava utgjort: 21—30 april 1921 kr. 7.—, maj kr. 8.60, juni kr. 9.65, juli kr. 6.75, augusti kr. 11.20, september kr. 11.25, oktober 1921—maj 1922 kr. 11.25 samt från och med juni 1922 kr. 6.50 per 100 kg.

Prisuppgifterna för svenskt vete avse vara av 128 skålp. holländsk vikt för tiden september 1920—augusti 1921 och september 1922 - september 1923, 130 skålp. holländsk vikt för tiden september 1921—augusti 1922 samt 126 skålp. holländsk vikt för tiden oktober—december 1923.

Prisuppgifterna för svensk råg avse vara av 120 skålp. holländsk vikt för tiden september 1920—augusti 1921, 121 skålp. holländsk vikt för tiden september 1921—augusti 1922, 119 skålp. holländsk vikt för tiden september 1922—september 1923 samt 116 skålp. holländsk vikt för tiden oktober—december 1923.

Till *jämförelse med förhållandena före världskriget* må framhållas, att under månaderna september t. o. m. december — den tid av året, då brödsädesavsättningen av naturliga skäl plägar vara livligast och för lantmännen mest trängande — priserna hava i genomsnitt för vara av normalkvalitet utgjort för 100 kilogram

	svenskt vete kronor	svensk råg kronor
1904—1913	16.08	13.96
1923	17.16	14.90

De 1923 uppnådda priserna ligga alltså blott obetydligt över förkrigsnivån.

Rörande *spannmålens produktionskostnader* har Sveriges allmänna lantbrukssällskap verkställt utredning, som givit till resultat, att dessa nu äro ungefär 54 procent högre än före kriget, huvudsakligen beroende på högre arbetskostnader.

Enligt vad lantbruksstyrelsen i yttrande den 25 oktober 1922 framhållit voro ock de priser, producenterna kunde betinga sig, så låga, att produktionen av såväl vete som råg vore förenad med *betydande förlust för odlaren.*

Den ovan meddelade uppställningen över prisutvecklingen giver vidare vid handen, att en högst anmärkningsvärd *prisskillnad förefunnits mellan amerikanskt vete* (förtullat svensk hamn) *och svenskt vete.* Prisskillnadens storlek, i kronor per 100 kilogram, framgår av följande tablå.

År	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1921	4.23	4.41	1.14	0.22	1.86	— 0.12	— 1.27	3.75	7.71	6.18	8.70	7.45
1922	6.65	8.52	7.74	9.46	8.35	2.34	2.27	0.91	5.05	6.72	5.42	5.11
1923	4.44	3.97	3.76	4.18	3.02	1.87	0.30	— 0.25	4 29	5.49	5.07	5.22
Medeltal	5.11	5.63	4.21	4.62	4.41	1.36	0.43	1.47	5.68	6.13	6.40	5.93

Härav framgår, bland annat, att prisskillnaden regelbundet varit störst under höstmånaderna för att därefter småningom minskas allt efter konsumtionsårets gång.

2. Brödspannmålsproduktionens svårigheter.

För den föreliggande frågans bedömande är av vikt att närmare undersöka arten av och orsakerna till de svårigheter, varmed den svenska brödspannmålsproduktionen har att kämpa.

Det ogynnsamma prisläget är i viss mån *en internationell företeelse.* Förhållandet mellan världstillgång och världsförbrukning har nämligen övat kraftigt tryck på brödsädesprisen, varigenom prisläget å världsmarknaden allt mer kommit att närma sig förkrigsnivån. Till belysning härav torde följande få meddelas ur publikationen »Ekonomisk översikt», utarbetad inom kommerskollegium under medverkan av socialstyrelsen m. fl. *Världsmarknadsläget.*

Föreliggande uppgifter rörande 1923 års skördar gåve vid handen, att mer än tillräckliga mängder brödspannmål under konsumtionsåret 1923—1924 stode till världshushållningens förfogande. Förenta staternas veteskörd beräknades komma att något understiga fjolårsskörden, och på samma vis förhölle det sig med Kanadas veteskörd, men till gengäld väntades skördarna i flera andra veteproducerande länder, däribland de europeiska, komma att överstiga fjolårets. Enligt gjorda beräkningar skulle ökningen på dessa andra håll mer än väl förslå att uppväga minskningen i Nordamerikas veteproduktion. Till Rysslands produktion hade härvid ingen hänsyn tagits; det kunde emellertid tilläggas, att skördeförhållandena i Ryssland under 1923 otvivelaktigt gestaltade sig gynnsammare än under 1922, låt vara att missväxt även 1923 torde råda inom vissa delar av landet.

Då därtill komme, att ett icke obetydligt överskott av vete funnes kvar från konsumtionsåret 1922—1923 ävensom att utsikterna för den nya vetegrödan i länder som Argentina och Ostindien tedde sig gynnsamma, vore det förklarligt, att den internationella spannmålsmarknadens vetenoteringar långt ifrån att stiga över förra konsumtionsårets medelnivå undergått en markerad sänkning. Noteringen å rött vintervete nr 2 i New York utgjorde i medeltal för månaderna oktober 1922—maj 1923 139.8 cents per bushel. I juni 1923 började ett prisfall, som fortgått under juli och förde nyssnämnda notering ned till 110.0 (28 juli); en mindre återhämtning framträdde dock under augusti.

Vetenoteringarna i Europa hade givetvis tagit intryck av prisfallet i Förenta staterna, men fullt klart kunde läget icke bliva, förrän de europeiska ländernas egna skördar nådde marknaden. Den fortgående försämringen i Tysklands ekonomiska läge vore en faktor bland andra i prisbildningen å brödspannmål, i det att den tyska valutans förstöring och rubbningarna i landets industriella produktion minskade befolkningens förmåga att köpa utländsk spannmål *(ur häfte nr 3, 1923, av »Ekonomisk översikt»).*

De reviderade skördesiffrorna från norra halvklotets länder bekräftade, att 1923 års spannmålsskördar kvantitativt sett utfallit gynnsamt eller t. o. m. mycket gynnsamt. Den bärgade spannmålens kvalitet torde däremot på flera håll lämna åtskilligt övrigt att önska. I Sverige och andra länder hade det dåliga bärgningsvädret vållat jordbruket svåra förluster.

De nya underrättelserna om vetegrödorna i Argentina, Ostindien och Australien tydde på, att från dessa länder — särskilt från det första landet — stora tillskott till världens spannmålsförråd vore att vänta. Under sådana förhållanden syntes det troligt, att världsmarknadens ledande vetenoteringar under konsumtionsåret 1923—1924 komme att stanna under medelnivån för perioden 1 september 1922—31 maj 1923. New Yorks notering å rött vintervete nr 2 utgjorde i medeltal för denna period 137.5 cents per bushel. Det häftiga prisfallet i juli och augusti 1923 nedtvingade noteringen under 120 cents, och därmed torde dess nivå i stort sett hava blivit fastställd för det nya konsum-

tionsåret. Väl hade under september och oktober 1923 en rörelse uppåt kunnat iakttagas, men den hade icke förmått lyfta noteringen högre än till 122.6 cents i medeltal för oktober, och i november hade tendensen på nytt blivit nedgående.[1]

Den ryska spannmålen torde under konsumtionsåret 1923—1924 komma att spela en större roll på den europeiska marknaden än under fjolåret, då det endast kunde bliva fråga om en försöksexport i ringa omfattning. Följande tablå, hämtad ur Ekonomitscheskaja Sjisn, 2 oktober 1923, återgåve en uppskattning av 1923 års skörd och dess fördelning på olika användningar:

Rysslands spannmålsskörd 1923

i milj. pud (1 pud = 16.4 kg.)

Totalskörd		2,757
därav i Ukraina	1,039	
Utsäde		510
Jordbruksbefolkningen		1,472
Kreatursbeståndet		304
Stadsbefolkningen		249
Överskott för export		222
Summa		2,757.

Även om exporten kunde drivas upp till 222 miljoner pud (3,600,000 ton) — Sveriges totala import av spannmål (inkl. majs) och mjöl 1913 uppginge till 500,000 ton — skulle den icke överstiga $^1/_4$ av förkrigsexporten. En så pass begränsad exportkvantitet kunde knappast framkalla några större rubbningar på den internationella spannmålsmarknaden *(ur häfte nr 4, 1923, av »Ekonomisk översikt»)*.

För vårt lands vidkommande skärpes emellertid det svåra läget för spannmålsproducenterna genom att såsom ovan nämnts en högst betydande prisskillnad till den svenska varans nackdel varit rådande mellan amerikanskt vete (förtullat svensk hamn) och svenskt vete.

Ifrågavarande prisskillnad beror av en serie olika omständigheter, vilka kunna uppdelas i två kategorier, nämligen dels mera naturliga prisfaktorer och dels rent inhemska marknadsförhållanden.

Naturliga prisskiljande faktorer.

Spannmålsmarknadssakkunniga.

Rörande de mera *naturliga prisdifferentierande faktorerna* hava spannmålsmarknadssakkunniga anfört i huvudsak följande.

På grund av skillnad i vattenhalt kunde kvarnarna i genomsnitt räkna med 4—5 procent större utbyte av amerikanskt vete än av svenskt och kunde följaktligen betala ett därav betingat högre pris för det förra. Spannmål med högre vattenhalt fordrade därjämte högre skötselkostnad under lagring och lämnade större lagringssvinn. De hårda utländska vetesorterna vore mycket tunnskaliga och lämnade därigenom högre mjölutbyte. Bärgningen, lagringen och torkningen hade stor inverkan på kvaliteten. En annan till prisskillnaden

[1] Noteringen har sedermera stigit till ungefär 129 cents.

bidragande omständighet vore, att en större del av den svenska spannmålen uppköptes under höst- och de första vintermånaderna för att av kvarnarna lagras, under det att importvetet inköptes mera omedelbart före förmalningen. Höstköpen av svensk spannmål motiverade prisavdrag med hänsyn till ränte-, magasinerings- och skötselkostnader samt lagringssvinn. Härtill komme, särskilt under tider med fallande pris, visst riskmoment vid höstköpen av svensk vara, vilket framtvingade en ytterligare marginal mellan prisen å svenskt vete och importvete. Hittills angivna prisdifferentierande faktorer betraktades såsom betingade av naturliga normala förhållanden. Att siffermässigt angiva den skillnad i pris, som motiverades av dessa, mötte stora svårigheter. Från kvarnhåll hade ifrågavarande värdeskillnad uppskattats till 9 à 10 procent av priset till det svenska vetets nackdel. Från lantmannahåll ansåges nämnda procenttal väl höga.

Inhemska marknadsförhållanden.

Prisskillnaden har emellertid varit så betydande, att den icke kan förklaras enbart av ifrågavarande, såsom naturliga betecknade prisskiljande faktorer. *Inhemska marknadsförhållanden* hava härjämte spelat en stor roll.

Spannmålsmarknadssakkunniga.

Rörande dessa hava spannmålsmarknadssakkunniga anfört i huvudsak följande.

Rent inhemska marknadsförhållanden hade i betydande mån påverkat prisbildningen å den svenska brödspannmålen och förorsakat större prisfall, än vad som betingats av kvalitet o. d. Lantmännen hade behov att efter skörden snarast möjligt avyttra sin spannmål. De under hösten rikliga utbuden möttes ej av stegrad villighet eller förmåga hos kvarnar och spannmålshandlare att hastigt mottaga det svenska vetet. Följden av detta förhållande mellan tillgång och efterfrågan hade varit, att prisen å den svenska marknaden kraftigt nedgått. Här vore den väsentliga förklaringen att söka till den osedvanligt stora prisskillnaden.

Beträffande *kvarnarnas ställning* till spannmålsprisen kunde — så vitt sakkunniga funnit — den stora nedgången i pris ej tillskrivas någon av svenska kvarnföreningen organiserad åtgärd. De enskilda kvarnarna hade däremot — på grund av lantmännens kraftiga utbud och nödtvång att sälja till de inhemska avnämarna — lyckats så utnyttja situationen, att svenskt vete kunnat upphandlas till sådana priser, som kvarnarna med hänsyn till mjölpris och driftkostnader funnit sig kunna betala. Härigenom torde kvarnarna i avsevärd grad hava haft till förfogande ett medel att i viss mån undgå sådana av depressionen förorsakade förluster, som näringslivet i övrigt över så gott som hela linjen fått vidkännas.

Den svenska *spannmålshandeln* hade icke på samma sätt som förr kunnat under hösten på spekulation uppköpa spannmål, vilket jämväl bidragit till det för lantmännen ogynnsamma läget.

För att *siffermässigt få uttryck* för de ungefärliga belopp, varmed det svenska vetets pris, på grund av rent inhemska marknadsförhållanden, understigit världsmarknadspriset med fullt utnyttjande av den svenska spannmålstullen, hänvisades till följande uppställning.

	Skillnaden mellan amerikanskt vete i svensk hamn förtullat samt skånskt vete	Skillnaden mellan amerikanskt vete i svensk hamn oförtullat samt danskt vete	Skillnad mellan första och andra kolumnen
	(Kronor per 100 kilogram)		
September 1921	7.79	3.88	3.91
Oktober »	6.38	2.78	3.60
November »	8.42	2.81	5.61
December »	7.30	2.35	4.95
Januari 1922	7.16	2.60	4.56
Februari »	8.79	2.75	6.04
Mars »	8.35	1.57	6.78
April »	10.04	2.12	7.92
Maj »	8.62	0.17	8.45
Juni »	3.03	— 1.76	4.79
Juli »	2.88	— 1.—	3.88
Augusti »	1.80	— 1.45	3.25
September »	5.74	1.67	4.07
Oktober »	7.31	3.87	3.44
November »	6.23	2.85	3.38
December »	5.91	2.55	3.36

I stort sett kunde siffrorna i sista kolumnen anses såsom *mätare på det underpris,* som det svenska vetet enbart på grund av rent inhemska marknadsförhållanden fått vidkännas. Motsvarande underpris varierade under åren 1903—1912, per år räknat, mellan 0.21 kronor och 1.35 kronor per 100 kilogram.

Den omständigheten, att vida större stegring sedan förkrigsåren ägt rum beträffande kostnaderna för den svenska brödsädens *transport* till kvarn än i fråga om importvetets transport till riket, hade bidragit till att ställa den svenska spannmålsodlaren i avsevärt sämre förhållande till världsmarknadspriset än som framginge av noteringarna, vilka icke avsåge produktionsorten utan förmalningsorten.

Med hänsyn till att *förhållandena i fråga om svensk råg* i det stora hela varit analoga med förhållandena beträffande vetet hade sakkunniga icke närmare ingått på frågan om rågprisen. Jämförelse med utlandsprisen vore här av mindre intresse, ty den svenska rågproduktionen motsvarade ungefärligen behovet, och import förekomme praktiskt taget ej. Rågpriserna hade någorlunda följt prisen å svenskt vete och låge i regel en eller annan krona under de senare.

Kommerskollegium.

Kommerskollegium, som i sitt yttrande den 24 februari 1923 över sakkunnigbetänkandet vitsordat, att bakslaget efter krigsårens goda tider träffat jordbruket med utomordentlig kraft, har emellertid ansett, att orsakerna till svårigheterna vore av tillfällig natur, och anför härom i huvudsak följande.

1921 års brödsädesskörd hade varit den största som någonsin förekommit

i vårt land, och då en betydligt större procentuell del än normalt med all sannolikhet tillflutit marknaden, hade dess pristryckande verkan blivit avsevärd. Härtill komme, att kvarnarna hösten 1921 torde hava haft betydande lager av importspannmål, som nedsatt deras inköpsförmåga å den svenska marknaden, samt att vetepriserna å världsmarknaden hela hösten visade fallande tendens, vilket föranledde kvarnarna att i viss utsträckning ställa sig avvaktande vid upphandlingen. Kvarnarnas avvaktande hållning — särskilt under senhösten 1921 — framginge av åtskilliga angivna sifferuppgifter. Det svåra prisfallet hösten 1921 syntes hava föranlett lantmännen att i det längsta hålla på sin vara, och 1921 års rika skörd utövade tryck på spannmålspriserna även under förra delen av 1922.

Huvudförklaringen till den ogynnsamma prisdifferensen mellan svensk och utländsk brödsäd hösten 1922 vore att söka i den svenska skördens kvalitet. Sen och dålig mognad samt mycket ogynnsam bärgning av skörden hade givit en produkt, som i extraordinär grad vore underlägsen den utländska varan. För uppehållande av normal kvalitet å mjölet inblandades mera importvete än vanligt, varigenom den svenska spannmålens avsättning försvårades och priset trycktes.

Den stora prisdifferensen under konsumtionsåret 1921—1922 samt hösten 1922 torde alltså i huvudsak böra tillskrivas tillfälliga orsaker, i förra fallet 1921 års rekordskörd, i senare fallet skördens underhaltiga beskaffenhet. Grundad anledning funnes ej för antagandet, att prisrelationen vid normala skördeförhållanden ej ävenledes skulle återgå ungefärligen till den före kriget vanliga. Prisuppgifter beträffande vete från den allra senaste tiden häntydde också på en fortgående utveckling i sistberörda riktning. Underpriset å svenskt vete i januari 1923 stannade vid 1.85 kronor per 100 kilogram.

Underpriset senaste tid.

Av prisuppgifter, som sedermera meddelats från kommerskollegium, framgår emellertid, att *det ogynnsamma prisläget återupprepats hösten 1923.* En verkställd undersökning angående det skånska vetets pris i förhållande till det danska (jämte tullbeloppet) — utförd i anslutning till spannmålsmarknadssakkunnigas utredning i samma fråga för tidigare år — visar, att underpriset å skånskt vete utgjort

under	september	1923	kronor	1.45
»	oktober	»	»	2.16
»	november	»	»	2.04
»	december	»	»	1.63

allt per 100 kilogram.

Departementschefen.

Av det anförda framgår, att orsakerna till den svenska brödspannmålens låga pris i jämförelse med världsmarknadspriset kunna återföras dels till kvalitetsfrågan och andra såsom naturliga betecknade omständigheter och dels till rent inhemska marknadsförhållanden.

Vad den svenska brödsädens kvalitet angår bedrives sedan länge ett betydelsefullt arbete på växtförädlingens område i syfte att uppdraga sorter, som med hög avkastningsförmåga förena stor bakningsduglighet. Härigenom ävensom genom förbättrade metoder och anordningar för spannmålens torkning och skötsel i övrigt torde åtskilligt vara att vinna.

Kvalitetsfrågan torde dock vara av mindre betydelse i förhållande till de inhemska marknadsförhållanden, som i så hög grad bidragit till den ofördelaktiga prisbildningen. Det för lantmännen ogynnsamma läget torde, enligt mitt förmenande, kunna sammanfattas sålunda. Lantmännen äro i stort behov av penningar under hösten och tvingas härigenom samt på grund av bristande lagringsutrymme att kasta ut i marknaden mångdubbelt mer brödsäd än som kan förbrukas av kvarnarna under samma tid. Lagen om tillgång och efterfrågan åstadkommer då en oemotståndlig sänkning av prisen, en sänkning som går långt utöver den, som motiveras av såväl världsmarknadsläge som kvalitetsskillnad. Under konsumtionsårets lopp höjes sedan det svenska spannmålspriset undan för undan i samma mån som utbuden minskas för att kanske redan under våren uppnå det av världsmarknadsläge och kvalitet betingade. Det torde med allt fog kunna befaras, att, om åtgärder ej vidtagas, samma missförhållanden komma att varje höst uppstå även i fortsättningen. Problemets kärna torde därför vara att förhindra uppkomsten av onaturligt underpris å den svenska brödsäden genom att på något sätt åstadkomma ändring i förhållandet mellan utbud och efterfrågan under konsumtionsårets förra del. Detta kan tänkas ske på olika vägar, som jag nu går att närmare undersöka.

3. Frågan om svårigheternas undanröjande genom minskning av den svenska brödsädesproduktionen.

En väg för ernående av för producenterna mera gynnsam relation mellan tillgång och efterfrågan å svensk brödsäd vore kraftig minskning av den svenska brödspannmålsodlingen. Härigenom skulle givetvis utbuden minskas och alltför stor konkurrens mellan säljarna undvikas, och i följd härav sådana pris kunna uppnås — även under höstarna — som betingas av världsmarknadsläge och kvalitet.

Jag vill i detta sammanhang anmäla, att frågan om brödsädesodlingens inskränkning och åkerbrukets omläggning till ökad foderväxtproduktion behandlats i en till chefen för jordbruksdepartementet ingiven, den 17 november 1923 dagtecknad skrift från Sveriges allmänna lantbrukssällskap, vari, bland annat, anföres följande.

Sveriges allmänna lantbrukssällskap.

Under rådande förhållanden måste lantmännen taga under allvarligt övervägande, huruvida de kunde bedriva brödsädesodlingen i samma omfattning som hittills. De hade bemödat sig om att uppehålla denna odling i större utsträckning än som varit förenligt med klok ekonomi, i förhoppning att depressionens svårigheter vore av övergående art samt att statsmakterna skulle behjärta deras svårigheter.

De såge sig nu tvungna att omlägga sin produktion i sådan riktning, att jordbruksnäringen gåve dess utövare någon lön för mödan, även om jordbrukets produktionsförmåga därav skulle lida.

Enligt av sällskapet bland dess medlemmar verkställd undersökning hade hela höstsädesarealen från 1922 minskats med mera än 13 procent, ungefärligen lika fördelad på vete och råg. Detta innebure, att, om man utginge

från 1922 års arealsiffror, hela landets höstveteareal minskats med 15,000 hektar och höstrågsarealen med 44,000 hektar. Visserligen hade minskningen även föranletts av den för höstsådd otjänliga väderleken, men tendensen vore dock otvetydig. Att märka vore emellertid, att enligt statistiska centralbyråns uppskattning höstsädesarealen redan 1922 undergått en minskning av 15,000 hektar i jämförelse med 1921.

I ett av agronomen L. Nanneson vid sällskapets höstmöte 1923 hållet föredrag hade med stöd av bokföringsmaterial å sällskapets driftbyrå påvisats att under nuvarande konjunkturer höstsädesarealen vid mellansvenska jordbruk borde minskas till hälften och betesarealen i motsvarande grad ökas, för att jämvikt skulle ernås i jordbrukets ekonomi.

Det vore otvivelaktigt, att en mycket stark minskning av brödsädesodlingen komme att inträda, därest icke verksamma åtgärder vidtoges för att skapa betingelser för en lönande spannmålsodling, och sällskapet kunde ej underlåta att bland landets jordbrukare sprida upplysning om de ekonomiska faktorer, som bestämde jordbrukets räntabilitet.

Huruvida en dylik omläggning av jordbrukets drift kunde anses för landet i dess helhet gagnelig, tillkomme det närmast statsmakterna att överväga. En minskning av höstsädesodlingen till hälften skulle medföra en oerhört stegrad import, vilken skulle försämra vår handelsbalans med c:a 50 miljoner kronor per år samt öka landets beroende av utlandet och försvaga vår möjlighet till självförsörjning.

En minskning av höstsädesodlingen skulle även medföra en omläggning av jordbruket i extensiv riktning samt en avsevärd förminskning av jordbrukets totalproduktion, då höstsädesodlingen lämnade omkring 50 procent större antal foderenheter per arealenhet än exempelvis vallodlingen. Ävenledes skulle jordbrukets behov av mänsklig arbetskraft därigenom minskas, då höstsäden hörde till de mera arbetskrävande grödorna, och den arbetskraft, som därigenom frigjordes, måste söka sin utkomst inom andra näringar eller i andra länder. Detta vore alltsammans faktorer, till vilka hänsyn måste tagas, då det gällde för statsmakterna att taga ställning till frågan, i vilken riktning vårt lands jordbruk under den närmaste framtiden skulle utvecklas.

Jag för min del vill bestämt hävda, att det icke bör vara ett intresse för det allmänna att medverka till svårigheternas lindrande på den väg, som en minskad inhemsk brödsädesodling innebär. Det torde tvärtom vara ett statsintresse, att dylik omläggning i större omfattning av jordbrukets produktion ej äger rum. Det bör bemärkas, att all den i Sverige producerade brödsäden åtgår för landets förbrukning och att därjämte en betydande myckenhet utländskt vete inblandas vid framställningen av vetemjöl. Vår brödsädesodling fyller nämligen ännu ej på långt när behovet. Varje inskränkning av landets brödsädesproduktion leder uppenbarligen till ökad import med åtföljande beroende av utlandet och sannolikt försämrad handelsbalans samt till minskning i jordbrukets förmåga att bereda sysselsättning och utkomst för den befintliga arbetskraften. En dylik omläggning med produktionens ensidiga inriktande på animala produkter måste dessutom, förr eller senare, åstadkomma överproduktion härav med ökat beroende av exportmarknaden. *Departementschefen.*

Andra vägar torde därför böra utfinnas för undanröjande av de förefintliga svårigheterna för brödsädesavsättning till skäliga pris. Därvid gäller det att vidga avsättningsmöjligheterna för den svenska spannmålen.

4. Frågan om avsättningens tryggande medelst reglering av importen.

Genom spannmåls- och mjölimportens avstängning eller viss reglering av denna torde utan tvivel önskad efterfrågan på, jämte tryggad avsättning av den svenska brödsäden kunna framskapas. Dylika åtgärder torde möjliggöra för staten att helt eller delvis få prisbildningen i sin hand. Erfarenhet om statlig reglering av spannmåls- och mjölhandeln finnes från kristiden.

Jag vill erinra om, att de inledningsvis omförmälda, under hösten 1922 inkomna framställningar innehöllo begäran om utfärdande skyndsamt av förbud mot införsel av vete och råg, malen eller omalen, samt av bestämmelser för reglering av den import, som kunde bliva tillåten. Då dessa skrivelser av min företrädare i ämbetet anmäldes vid spannmålsmarknadssakkunnigas tillsättande, angavs såsom riktlinjer för sakkunnigas arbete, bland annat, att det borde noggrant iakttagas, att inga sådana åtgärder komme till utförande, som trädde mjölkonsumenternas berättigade intressen för nära, samt att det icke kunde ifrågakomma att genomföra en på införselförbud grundad importreglering av spannmål och mjöl.

Malmöhus läns hushållningssällskap.

I framställning den 25 september 1923 har Malmöhus läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott anhållit, att Kungl. Maj:t ville taga under övervägande en reglering av den svenska spannmålsmarknaden i avsikt att utestänga den import av utländsk brödsäd, som icke erfordrades för att förläna det inhemska mjölet önskvärd bakningsförmåga.

Inhämtade upplysningar om den norska spannmålsmarknaden.

I Norge har alltsedan kristiden spannmålsmarknaden varit reglerad genom ett statligt, provisoriskt spannmålsmonopol. Fråga föreligger där om spannmålshandelns framtida ordnande, särskilt med tanke på den inhemska odlingens stödjande. Med anledning av i ämnet gjord framställning uppdrog Kungl. Maj:t den 20 oktober 1923 åt professorn H. Juhlin Dannfelt att i Norge taga närmare kännedom om i nämnda land rådande förhållanden på spannmålsmarknadens område. Sedan Juhlin Dannfelt under vistelse i Kristiania inhämtat erforderliga upplysningar, har han i skrivelse till Kungl. Maj:t den 29 november 1923 avlämnat berättelse över under resan gjorda iakttagelser. Den sålunda avgivna berättelsen avslutas med ett yttrande, om och i vilken mån de norska redan tillämpade eller föreslagna anordningarna kunna med fördel tillämpas i Sverige, varav inhämtas i huvudsak följande.

Det syfte, som i främsta rummet föranlett den nuvarande organisationen av spannmålshandeln i Norge och som ingår som ett viktigt moment i förslagen för dennas framtida ordnande, nämligen tryggandet av tillräcklig mängd brödsäd i landet, vore i Sverige av underordnad betydelse. Vårt lands skörd av vete och råg täckte till så stor del (omkring $^3/_4$) förbrukningen, att större svårigheter ej mötte att, om tillförseln avspärrades, få den inhemska

sädestillgången att räcka genom inknappning av förbrukningen och genom att i större omfattning än under vanliga förhållanden använda korn och havre till människoföda.

För Sverige gällde frågan om statsåtgärder huvudsakligen att trygga avsättningen av den inländska skörden till pris, som vore lönande, varigenom odlingen av brödsäd kunde bibehållas oförminskad eller möjligen ökas till förmån för vår handelsbalans.

Att denna uppgift skulle kunna fyllas genom ensamrätt för staten till införsel av spannmål och förmalningsprodukter därav, förbunden med skyldighet att till fastställda pris uppköpa den inhemska spannmålen, vore självklart och hade prövats under senaste kristid. Erfarenheten av det norska spannmålsmonopolet visade ock, att denna anordning under *god* ledning kunde fylla sin uppgift på ett, åtminstone om man bortsåge från frågan om kostnaden — vilken vore vansklig att beräkna — i det hela tillfredsställande sätt. Fördelar, som monopolhandeln erbjöde och som den i Norge medfört, vore också, att en fördyrande spekulation och trustbildningar kunde hindras samt att det vore möjligt utjämna prisnivån såväl för den inhemska spannmålen som för konsumtionsvarorna.

Mot monopolisering av spannmålshandeln talade den allmänna erfarenheten om monopolföretags egenskap att fördyra föremålen för deras verksamhet. Spannmålsmonopol komme antagligen också att medföra en stor, dyrbar och svårkontrollerbar administration och skulle troligen kräva en stark ökning av tjänstemännens och mer eller mindre fast anställda statsfunktionärers antal, vilken knappt torde anses önskvärd. Betydliga belopp torde behöva utbetalas för inlösen av kvarnar och för ersättning åt personer, vars förutvarande förvärvsverksamhet genom ett spannmålsmonopol komme att hindras eller inskränkas. Ett av staten handhaft skattefritt spannmålsmonopols införande komme att beröva staten och kommuner betydande skatteintäkter. Farhågan, att ledningen av dylikt monopol lätt bleve utsatt för politisk påverkan, vore knappt alldeles ogrundad. Dessa förhållanden jämte en rätt allmänt och ej minst bland jordbrukarna rådande motvilja mot förstatligande av ekonomiska företag torde vara tillräcklig anledning att ej ifrågasätta spannmålshandelns monopolisering förrän alla andra utvägar visat sig ogenomförbara eller icke ledande till målet.

Det andra sättet att trygga avsättningen av den inhemska spannmålen, som för närvarande i Norge tävlade med monopolanordningen, nämligen förbud mot införsel av spannmål, vilken skulle medgivas genom särskilda koncessioner eller licenser på villkor, som gåve regeringen möjlighet att reglera införseln efter behovet, innebure så till vida en avgjord fördel framför monopol, att det ej utestängde den fria handelsverksamheten och konkurrensen. För att trygga avsättningen av den inhemska spannmålen hade man i Norge valt utvägen att förbinda licens för införsel av spannmål med skyldighet att uppköpa viss däremot svarande mängd spannmål inom landet. I Sverige skulle en sådan förbindelse av rättighet till införsel med plikt att köpa inhemsk spannmål kunna inskränkas till vete och råg. Det syntes emellertid vara antagligt, att sådan förbindelse ej skulle behövas, utan att redan begränsningen av införseltillstånden till den mängd, som jämte normal inländsk skörd kunde beräknas fylla behovet, i regel skulle utgöra garanti för, att den för malning lämpliga svenska spannmålen även funne avsättning till kvarnarna. En svårighet vid beräkning av de mängder, för vilka införseltillstånd skulle medgivas, vore, att tillstånden måste lämnas långt tidigare, än den blivande skörden kunde med någon säkerhet beräknas. Skulle så inträffa,

att en rikare skörd än normalt skulle göra den licensierade införseln något för stor, borde dock avsättningen av den inländska spannmålen kunna framtvingas genom överenskommelse med de licenssökande kvarnarna om visst minsta inköp av svensk spannmål i förhållande till förmalningsmängden, och en sådan överenskommelse torde vara lättare att genomdriva och dess iakttagande att kontrollera, om det som regel bestämdes, att vid licensgivningen följande år hänsyn skulle tagas till kvarnens (eller firmans) uppköp av inhemsk spannmål under den gångna säsongen.

Spannmålsuppköparnas ovillighet att köpa den svenska liksom den norska spannmålen vore förklarlig genom dennas utbud i små partier och dess ofta mindre tillfredsställande torrhet och renhet. Att — såsom i Norge föreslagits — inrätta en statens uppköpsorganisation, inskjuten mellan odlaren och kvarnen, torde av anförda skäl mot nya statsinstitutioner knappt komma i fråga i Sverige, men däremot kunde ifrågasättas, om ej vid en eventuell licensgivning för import av spannmål i förening med överenskommelse med kvarnarna om uppköp av svensk spannmål i förhållande till hela mängden som maldes, inköpsskyldigheten skulle kunna inskränkas till spannmål i något större mängder av tillfredsställande kvalitet. Detta kunde kanske bliva ett kraftigt verkande medel att framkalla de önskvärda försäljningsföreningarna, genom vilkas medverkan försäljningen av den inhemska spannmålen borde betydligt underlättas. Sådana föreningar kunde få den största betydelse för en betryggande lagring av spannmål med därjämte följande möjlighet att uppskjuta spannmålens försäljning till läglig tid. Understöd åt dylika föreningar för anläggning av smärre bygdemagasin, vilket i Norge skett med halva anläggningskostnaden, vore en välbetänkt åtgärd.

Någon stadgad prisnivå för den inländska spannmålen i förhållande till importspannmålens pris, såsom i samtliga norska förslag ifrågasatts, torde ej vara tänkbar att i Sverige få genomförd annat än genom en moderat skyddstull, men om blott uppköpen på nyss antytt eller annat sätt kunde framtvingas, borde den fastställda tullen kunna påräknas bliva till större del verksam.

Ej heller torde överpris eller premiering, såsom föreslagits i Norge, där rikets säkerhet fordrade ökad sädesodling, kunna hos oss motiveras.

De uttalanden, som i motiveringen till vissa av de norska förslagen funnes angående önskvärdheten av officiellt fastslagna standardskalor för spannmålskvalitet, hade mindre giltighet för svenska förhållanden, i det att numera en överenskommen skala införts för gradering av priset efter rymdvikten, men det vore önskvärt, om skalan kompletterades med övriga moment, som inverkade på kvaliteten, och om avgörandet av deras inflytande på spannmålens pris ej helt bleve beroende av köparen. En större trygghet för opartiskt bedömande i detta avseende vunnes, om försäljningen skedde genom odlarnas försäljnings- och lagringsföreningar.

Om inskränkning i rätten att införa spannmål skulle ifrågakomma, behövde denna icke utsträckas även till malningen.

En jämförelse mellan de av den provisoriska norska monopolstyrelsen till kvarnar betalade ersättningar och motsvarande kostnader i Sverige tydde på, att denna kostnadspost hos oss kunde avsevärt nedbringas. Någon utväg att nå detta mål utan införande av monopol på spannmåls- och mjölhandeln torde ej kunna utletas ur förhållandena i Norge. Där ansågs konkurrensen mellan de stora handelskvarnarna sinsemellan liksom mellan mjölgrossisterna vara tillräcklig för att reglera dessa kostnader. I viss mån hänvisade man till bygdekvarnarna, som enligt flertalet förslag borde gynnas genom prisnedsättning

vid försäljning av spannmål från importmonopolaffären eller den statliga spannmålsuppköpsaffären.

Slutligen finge framhållas, att den utjämning av prisen för spannmål och malningsprodukter till samma höjd i rikets alla delar, som tillämpades i Norge, syntes vara till sin principriktighet tvivelaktig, och svårligen kunde skäl finnas för införande av något dylikt i Sverige.

Departementschefen.

På införselförbud grundad importreglering, omfattande även mjöl, komme att jämte annat medföra, att den av världsmarknadsläget betingade, fria prisbildningen å svenskt mjöl måste ersättas med statligt bestämmande av mjölpriset, ty eljest komme kvarnarna, till följd av den bortfallna mjölkonkurrensen från utlandet, att kunna uttaga godtyckliga pris av konsumenterna. Att vidtaga åtgärder, som nödvändiggöra prisreglering beträffande både spannmål och mjöl — varmed måste följa svårigheter för mjölprisets lämpliga fixering, vanskligheter med kontroll och i övrigt en stor, invecklad apparat efter mönster från kristiden — synes ej böra ifrågakomma, förrän alla andra vägar visat sig oframkomliga.

Införselförbud med licenser blott i fråga om omalen brödsäd torde icke medföra samma olägenheter som en allmän importreglering men lärer ock i prishänseende bliva av mindre betydelse. Om rätt till införsel skulle hopkopplas med villkor om skyldighet till inköp av svensk brödsäd till visst pris, torde sådant prisbestämmande med fördel för producenterna kunna ske endast beträffande kvarnarnas löpande behov av svensk brödsäd. Kvarnarna måste nämligen på grund av den vid fri mjölimport förefintliga konkurrensen med det utländska mjölet alltid hålla jämna och höga mjölkvaliteter, som särskilt på höstarna nödvändiggöra större inblandning utländsk brödsäd, varigenom förbrukningen av den inländska just vid den tidpunkt, då lantmännen äro i det största behovet att sälja, bliver mindre. Skulle verkligt effektiv hjälp lämnas, måste kvarnarna i förskott och till lagring uppköpa avsevärda myckenheter svensk brödsäd. Det kommer att möta stora svårigheter att genomföra för säljarna gynnsamma bestämmelser om pris beträffande denna spannmål, enär kvarnarna därvid måste anses berättigade att göra sig betalda för alla de kostnader, som lagringen förorsakar, såsom ränta, skötsel, svinn m. m., vartill kommer den kanske viktigaste faktorn nämligen möjligen inträffande fall på världsmarknaden. En sådan lagring från kvarnarnas sida måste alltid i viss mån bliva en spekulationsaffär, och staten torde ej kunna tvinga till en sådan utan att kvarnarna därvid få beräkna viss riskmarginal, något som alltså skulle komma att sänka priset. Genom prisbestämmelser kunde ju möjligen vinnas något beträffande den spannmål, som åtginge för kvarnarnas löpande behov, men svårigheterna för lantmännen avlyftas ej på långt när härigenom.

Jag anser mig följaktligen icke böra påyrka åtgärder för genomförande av importreglering för spannmål eller mjöl.

5. Stöd åt lantmännens egna strävanden.

Då svårigheterna, enligt vad ovan angivits, till väsentlig del bero på de i förhållande till kvarnarnas omedelbara uppköpsbehov överväldigande utbuden av brödsäd strax efter skörden, måste det vara av synnerlig betydelse, om *lantmännen kunde uppskjuta sina utbud och under tiden väl sköta sin spannmål* för att, med undvikande av inbördes konkurrens, sedermera utbjuda densamma på lägligare tider.

Mycket torde härvidlag — och för minskande över huvud taget av producenternas beroende av kvarnarna — kunna åstadkommas av *lantmännen själva.* Genom kraftigare sammanslutningssträvanden för inbördes hjälp i olika hänseenden torde möjligheter öppnas för lantmännen att få avgörande inflytande på den svenska spannmålsmarknaden. Mycket talar för, att detta är den väg, som till sist leder till det bästa resultatet.

Rörande frågan om lantmännens egna strävanden hava spannmålsmarknadssakkunniga anfört i huvudsak följande.

Spannmålsmarknadssakkunniga.

Då den förnämsta anledningen till missförhållandena syntes ligga däri, att lantmännens osedvanligt stora behov av och önskan att särskilt under hösten sälja spannmål icke tillnärmelsevis motsvarades av kvarnarnas intresse av uppköp, gällde det att finna utvägar, som antingen gjorde lantmännen mindre beroende av omedelbar avsättning till de svenska uppköparna (kvarnarna) eller ock skapade ökat intresse och större förmåga hos kvarnarna att upphandla den svenska brödsäden.

Åtskilligt torde kunna ernås genom *lantmännens egna strävanden* (kraftigare försäljningsorganisation, ändamålsenligt ordnade lagringsförhållanden m. m.). Direkta statsåtgärder härvidlag kunde icke åtminstone för det närvarande ifrågasättas. Dessutom kvarstode i viss mån lantmännens beroende av kvarnarna, ty utan fullständig förlust av tullskyddet kunde den svenska brödspannmålen under årets lopp ej få andra avnämare än de svenska kvarnarna. Dessa ägde vidare möjlighet att genom bedriven mjölexport och därvid åtnjuten tullrestitution erhålla gottgörelse motsvarande tullbeloppet även för den i exportmjölet ingående inhemska spannmålen.

En reservant bland de sakkunniga, herr K. Eriksson, har med särskild styrka betonat vikten av lantmännens sammanslutning, och anför därvid följande.

Reservant bland de sakkunniga.

Påtagligt vore att, därest jordbrukarnas sammanslutningssträvanden bleve så omfattande, som ordnandet av finans- och lagringsfrågan innebure, ett överförande i jordbruksintressets händer av för ändamålet erforderligt antal kvarnar icke alls vore oöverkomligt. Det senare torde tvärtom vara vida lättare att utföra än det förra. Det vore ju känt, att en av landets största kvarnar, belägen just i vårt största vetedistrikt, redan ägdes av jordbrukare, och det borde sålunda vara möjligt, att jordbrukarna övertoge ytterligare någon kvarn. Därigenom vunnes ju kontroll över och inflytande å vissa stora kvarnar, och jordbrukarna ägde däri ett kraftigt instrument för reglering av marknadspriset å spannmål intill gränsen för kvarnindustriens bärkraft. Den omständigheten, att konsumenterna genom sin riksorganisation

förvärvat äganderätten till en av landets största kvarnar, kunde icke vara till hinders, då konsumentorganisationen riktade sig mot monopolväsendet, icke mot jordbrukarna. Snarare skulle konsumenternas och jordbrukets målsmän här kunna väntas få viss anledning till samverkan.

I detta sammanhang må jämväl erinras om professor Juhlin Dannfelts nyss återgivna uttalanden, vari frågan om lantmännens åtgärder även beröres.

Emellertid torde de ekonomiska svårigheter, som på grund av depressionen tynga flertalet jordbrukare, samt de motigheter, varmed lantmännens föreningsrörelse har att kämpa, för närvarande lägga *avsevärda hinder i vägen för odlarna att på nyss antytt sätt taga spannmålsfrågan helt i egna händer.*

Spannmålsbelåning

Med hänsyn till lantmännens trängande behov av penningar efter skörden, lärer återhållsamhet i utbuden knappast kunna i önskad omfattning påräknas, utan att möjligheter finnas att på annat sätt än genom tidig försäljning erhålla tillgång till kontanta medel.

Frågan om underlättande av lantmännens *spannmålsbelåning* framträder här såsom ett viktigt led i producenternas frigörelse från de av inhemska marknadsförhållanden uppkommande svårigheterna.

Kostnader i samband med belåningen m. m.

Givet är, att en del *kostnader* måste vara förenade med ett uppskjutande av spannmålens försäljning (såsom för lagring, skötsel, svinn o. d.), vartill komma, vid belåning, ränta och eventuellt andra lånekostnader. Det lärer vidare icke kunna påräknas att vid belåning erhålla mer än viss del av spannmålens värde såsom lån. Belåningen är dessutom i viss mån en spekulationsaffär, i det lantmännen därvid måste räkna med möjligheten, att världsmarknadsläget försämras under konsumtionsårets lopp.

I fråga om kostnaderna vid lagring och belåning torde följande få meddelas.

Vid lagring i statens lagerhus betala vederbörande spannmålsägare per 100 kilogram intagen spannmål 10 öre i intagningskostnad, 10 öre i lagringskostnad och 2 öre i brandförsäkringsavgift för varje månad samt 10 öre i uttagningskostnad, varjämte beräknas ett viktsavdrag av 3 procent. Detta torde i det fall, att lagringen omfattar en tid av 6 månader (t. ex. från 1 oktober till 1 april), motsvara tillhopa ett prisavdrag av ungefär 1 krona 50 öre per 100 kilogram. Vid belåning tillkommer emellertid räntekostnad, som för en tid av 6 månader torde kunna uppskattas till ungefär 50 öre per 100 kilogram spannmål. Vid lagring i statens lagerhus betalas emellertid icke för andra än med driften förenade kostnader, medan i lagringsavgift vid lagring i enskilda tillhöriga magasin jämväl torde inräknas täckning för förräntning av anläggningskapitalet m. m., vadan lagring och belåning av sist nämnt slag torde draga en kostnad av *över* 2 kronor per 100 kilogram. Härtill komma dessutom i regel kostnader för extra transporter till och från lagerlokalerna samt möjligen vissa utgifter för besiktningar m. m. i samband med spannmålens pantsättning. Å andra sidan ökas spannmålens värde och rymdvikten stegras vid god lagring, varigenom ett pristillägg av omkring 1 krona torde kunna påräknas. Av det sagda torde framgå, att vid lagring och belåning under en

tid av sex månader prisreduceringen torde kunna uppskattas till 1 à 2 kronor per 100 kilogram spannmål. Detta vill med andra ord säga, att, i det fall att prisnoteringarna å svensk brödsäd från t. ex. 1 oktober till 1 april stegras med större belopp än 1 à 2 kronor, lagring och belåning bleve för spannmålsägaren ekonomiskt fördelaktig. Kan lagring ske hemma hos odlaren, bortfalla en del kostnader, vadan dylik lagring ur ekonomisk synpunkt bliver fördelaktigare.

Även om belåning alltså är förenad med särskilda kostnader och viss risk för prisfall, synes denna dock bereda sådana möjligheter för brödsädesprisets stabilisering, att frågan om *belåningens underlättande* är värd den största uppmärksamhet.

I detta sammanhang torde böra erinras om en riksdagsskrivelse 1923, nr 207, i anledning av väckt motion angående förslag till lag om *upplagsbevis*.

Riksdagens skrivelse 1923, nr 207.

Uti en inom andra kammaren väckt *motion, nr 13*, hade hemställts, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte utarbeta och för riksdagen framlägga förslag till lag om upplagsbevis i syfte att upplagsbevisen måtte representera den vara, å vilken de lydde, och att rättshandlingar avseende varan måtte knytas vid upplagsbeviset. *Första lagutskottet*, dit motionen hänvisades, uttalade i utlåtande, *nr 19*, bland annat, följande. Ett väl avvägt lagerbevissystem vore av betydelse jämväl för lösande av problemet om jordbrukets driftkredit. Det hade vid olika tillfällen framhållits, att lantmännen icke kunde under praktiska former belåna jordbrukets produkter och på grund därav nödgades vid viss tidpunkt sälja desamma utan hänsyn till marknadsläget. Den form, som nu funnes för belåning av i vissa lagerhus inlagd spannmål, torde icke vara fullt tillfredsställande. Med införande av ett institut med upplagsbevis eller lagerbevis representerande själva varan (warrants) skulle dessa olägenheter i avsevärd mån undanröjas. Möjlighet skulle därigenom öppnas att bekvämt belåna de lagrade produkterna och avvakta den gynnsamma konjunkturen för deras avyttrande. Särskilt skulle detta bliva av betydelse vid lagring av spannmål, och anledning funnes till antagande, att därigenom ett ändamålsenligt ordnande av spannmålshandeln skulle underlättas; detta givetvis under förutsättning, att ett tillräckligt antal lagerhus, utrustade med befogenhet att utgiva warrants, komme till stånd. För anordnande i vårt land av ett warrantssystem krävdes emellertid lagstiftningens mellankomst.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning, huruvida och på vad sätt med vår lagstiftning kunde införlivas bestämmelser angående upplagsbevis eller lagerbevis representerande själva varan (warrants), samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Riksdagen biföll vad utskottet sålunda hemställt och begärde i nyss nämnda skrivelse, nr 207, verkställande av angivna utredning.

Vidtagna åtgärder i fråga om spannmålsbelåningen.

Jag vill vidare erinra om vissa av mig vidtagna åtgärder för möjliggörande av ökad spannmålsbelåning.

Sedan frågan förberedelsevis undersökts inom jordbruksdepartementet, bemyndigade Kungl. Maj:t den 29 juni 1923 chefen för jordbruksdepartementet

att för överläggning angående åtgärder till stöd vid avsättning av spannmål inom landet till möte i Stockholm sammankalla ombud för i saken intresserade lantmannakorporationer m. fl. Till mötet, som ägde rum den 9 juli 1923, kallade jag representanter för riksbanken, riksgäldskontoret, lantbruksstyrelsen, statens lagerhus- och fryshusstyrelse, vissa hushållningssällskap, centralkassor för jordbrukskredit, jordbrukarebanken, lantmännens centralföreningar ävensom ett antal för frågan intresserade enskilda personer, förnämligast jordbrukare. I anslutning till vid mötet förd diskussion, som huvudsakligen begränsades till frågan om belåning av spannmål, utarbetades därefter inom jordbruksdepartementet *anvisningar rörande vissa åtgärder för möjliggörande av ökad spannmålsbelåning från jordbrukarnas sida.* Anvisningarna befordrades till trycket (statens offentliga utredningar 1923 : 48) och utsändes genom jordbruksdepartementets försorg till samtliga hushållningssällskap, centralkassor för jordbrukskredit och lantmännens centralföreningar med anmodan att sprida dessa bland vederbörande underavdelningar, jordbrukskassor och lokalföreningar ävensom till länsstyrelserna i riket, vilka skulle föranstalta om, att å landsfiskalskontoren exemplar av anvisningarna hölles tillgängliga för allmänheten, samt att i länskungörelserna infördes underrättelse därom.

Angående anvisningarnas innehåll torde följande kortfattade översikt få meddelas.

Meddelade anvisningar.

Om jordbrukarna kunde mera allmänt efter skörden bereda sig *lån mot avlämnande av spannmål såsom pant,* nödgades de ej koncentrera sina spannmålsförsäljningar till vissa tider på hösten utan kunde mera jämnt fördela dessa på höst- och vintermånaderna, varigenom en för dem önskvärd stabilisering av spannmålsprisen kunde ernås. Nu gällande rätt angående pantsättning av lös egendom, som förutsatte att egendomen antingen av låntagaren överlämnades i långivarens besittning eller lades i förvar hos tredje man (pantvårdare), erbjöde dock endast *begränsade möjligheter för en rationell spannmålsbelåning.* Med nu gällande lagstiftning vore den enda praktiska formen för spannmålsbelåning, att *spannmålen överlämnades till tredje man,* som åtoge sig att hålla spannmålen eller dess värde långivaren tillhanda såsom pant. För möjliggörande av mera allmän belåning än den, som nu på sist angivna sätt ägde rum i statens, till utrymmet begränsade lagerhus, måste även *enskilda tillhöriga lagerutrymmen tagas i anspråk,* och därvid mångenstädes jämväl odlarnas magasinutrymmen. Med avseende å lagring hos odlarna bleve det av synnerlig vikt tillse, att den lagrade varan på effektivt sätt *avskildes ur odlaren-låntagarens besittning och överfördes i pantvårdarens,* enär eljest panträtt ej uppstode. Närmare redogörelse för sättet för ordnandet av dylik besittningsöverföring lämnades, varjämte formulär till erforderligt hyreskontrakt av lagerlokal bifogades. I vissa fall kunde enskilda personer eller bolag vara lämpliga pantvårdare, men å en del orter bleve det nödvändigt, att jordbrukarna själva ordnade rörelsen och sammanslöte sig i ekonomiska föreningar med begränsad personlig ansvarighet (s. k. *lagerföreningar).* Lagerförenings verksamhet kunde omfatta icke blott lagring av för belåning avsedd spannmål utan även mottagande av annan spannmål för lagring och skötsel samt försäljning för vederbörande ägares räkning av lagrad spannmål. Mönsterstadgar för lagerförening samt förslag till villkor för spannmålslagring hos förening ävensom formulär till för belåning erforderliga handlingar (såsom upplagringsbevis, förbindelse att hålla lagrad spannmål eller dess värde långivare tillhanda

såsom pant samt pantförskrivningshandling) bifogades. Vidare kunde i vissa fall föreningar lämpligen bildas — särskilt där anslutning till centralkassa för jordbrukskredit vore möjlig — med uppgift därjämte att direkt verka för beredande av kredit åt medlemmarna *(lagerkreditföreningar)*. Beträffande dylik kreditverksamhet kunde föreningen antingen i eget namn upplåna medel, som föreningen i sin ordning utlånade till medlemmar, eller ock åtaga sig betalningsansvar för lån, som medlemmarna upptoge på annat håll och vilka lämpligen borde förmedlas av föreningen. För dylik förening, som borde erhålla viss större soliditet, framlades jämväl mönsterstadgar samt förslag till villkor för lån, som lagerkreditförening beviljade eller förmedlade åt medlemmar.

Försäkring i samband med belåning.

I detta sammanhang vill jag meddela, att, enligt vad jag har mig bekant, föreningen Sveriges spannmålsintressenter med intresse upptagit frågan om realiserande av sålunda givna anvisningar rörande spannmålsbelåningen. Därvid hava underhandlingar inletts med visst försäkringsbolag i syfte att få den genom pantsättning av spannmål skapade säkerhet kompletterad med viss försäkring till långivares skydd, och hava i dessa underhandlingar även deltagit representanter för jordbruksdepartementet och lantbruksstyrelsen.

Frågan om belåning av spannmål utan att låntagaren avstår från besittningen av varan.

Pantsättning genom spannmålens överförande i långivarens eller tredje mans besittning är emellertid förenad med vissa olägenheter av praktisk innebörd och medför i allt fall — såsom framgår av det sagda — åtskilliga kostnader för förvaring och skötsel samt ofta även transport av den pantsatta varan. På grund härav ävensom av vissa andra anledningar kan pantsättning på sätt nu nämnts för närvarande knappast vinna tillämpning i önskvärd omfattning. Det har följaktligen varit angeläget att få undersökt möjligheterna för åstadkommande av sådana *lagbestämmelser, att belåning kunde ske mot säkerhet i spannmål utan att låntagaren avstode från besittningen till denna.*

Sedan sistnämnda fråga gjorts till föremål för förberedande undersökningar inom jordbruksdepartementet, har ärendet överlämnats till justitiedepartementet för fortsatt utredning i samband med övervägande av den fråga, som avses i riksdagens förenämnda framställning angående upplagsbevis. Enligt vad jag inhämtat av chefen för nämnda departement har detta utredningsarbete fortskridit därhän, att förslag till lag i ämnet möjligen kan redan innevarande år föreläggas riksdagen. Om en dylik lagstiftning genomföres, torde belåningsfrågan komma i ett väsentligt förbättrat läge.

Spannmålslagerhus.

För befrämjande av spannmålsavsättningen och spannmålsmarknadens ordnande är det av stor vikt, att tillgång finnes till lämpligt belägna lagerhus, där spannmålen kan uppsamlas och i mån av behov belånas samt genom torkning och annan skötsel ernå hög kvalitet. Detta torde vara angeläget jämväl för befrämjande av lantmännens föreningsrörelse över huvud taget. Beträffande denna fråga, vilken jag kommer att närmare behandla i annat sammanhang, vill jag nu blott erinra om, att Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition, utgifter för kapitalökning, statens utlåningsfonder, föreslagit riks-

dagen att, i avbidan på proposition i ämnet, för inrättande av en lånefond för anläggning av spannmålslagerhus för budgetåret 1924—1925 såsom kapitalökning beräkna ett reservationsanslag av 500,000 kronor. Jag kommer att senare göra hemställan om avlåtande till riksdagen av proposition i detta ämne.

Departementschefen.

Av det sagda framgår, att jag fäster huvudvikten vid sådana åtgärder, som huvudsakligen böra genomföras av lantmännen själva, och hyser varm förhoppning om svårigheternas bekämpande genom lantmännens sammanslutningssträvanden, stödda av visst statligt bistånd för belåningens, lagringens och spannmålsvårdens ordnande.

Det torde dock tyvärr ej kunna påräknas, att denna väg hastigt leder till målet. Verksamheten måste på ett naturligt sätt arbeta sig fram och detta torde draga åtskillig tid. För att bringa omedelbar lättnad — särskilt i syfte att förminska odlarnas beroende av kvarnarna — och därjämte bereda vägen för lantmännens sammanslutningssträvanden, synas mig ytterligare åtgärder böra försökas.

6. Utförselbevis.

Spannmålsmarknadssakkunniga hava i sitt betänkande framställt förslag om införande av utförselbevis å vete, råg och korn.

Härutinnan anföra sakkunniga i huvudsak följande.

Spannmålsmarknadssakkunniga.

Utförselbevis syntes vara ett medel, som på ett relativt enkelt och snabbt sätt skulle kunna, åtminstone under vissa förutsättningar och i viss omfattning, vidga avsättningsmöjligheterna för den svenska spannmålen och samtidigt förebygga allt för onaturliga prisdifferenser mellan importvara och svensk brödspannmål.

Den s. k. *1906 års tulltaxekommitté* hade föreslagit ett system med utförselbevis för råg, vete och korn, varefter frågan, på uppdrag av chefen för finansdepartementet, varit föremål för en av *professor Eli F. Heckscher verkställd och den 28 september 1911 avlämnad utredning.* Systemet hade prövats i *Tyskland.* Sakkunniga föresloge, att, därest utförselbevis ansåges böra komma till tillämpning i Sverige, *följande system nu borde ifrågakomma.*

Den, som av omalen råg eller omalet vete, varöver han utan hinder av tullverket kunde inom riket fritt förfoga, på en gång till utförsel angåve och med en och samma lägenhet sjöledes eller på järnväg utförde minst 500 kilogram av någotdera slaget, skulle äga, för så vitt den utförda varan skäligen kunde anses hava varit marknadsgill, att på grund av utförseln erhålla av vederbörande tullförvaltning utfärdat bevis, som berättigade honom eller den, på vilken beviset behörigen överlåtits, att inom en tid av högst sex månader efter det varan angivits till utförsel, utan tullavgifts erläggande införa omalen eller malen råg eller vete till så stor myckenhet, att den tull, som enligt tulltaxan skolat därå belöpa, vore lika med det tullbelopp, som vid utförseltillfället skolat utgöras för en utförselvaran till storleken motsvarande införselkvantitet av samma vara.

Utförselbeviset skulle alltså gälla som tullikvid vid import icke endast av omalet vete eller omalen råg utan jämväl av mjöl härav.

Beträffande *utförselbevisens betydelse för producenterna och exportörerna* kunde framhållas, att exportörens inkomst vid dylikt system bestämdes dels av det nettopris, han erhölle vid försäljningen till utlandet, dels av utförselbevisets saluvärde. Det högsta pris, som i exportlandet kunde ernås för svensk vara, vore världsmarknadspriset *minskat* med den av kvalitetsförhållandena m. m. betingade naturliga prisskillnaden mellan importvara och svensk vara. Härifrån borde vidare dragas samtliga exportkostnader. Vad därefter återstode vore det nettopris, exportören erhölle. Utförselbevisets saluvärde kunde teoretiskt taget variera från 0 till 3 kronor 70 öre, räknat per 100 kilogram utförd spannmål. Då utförselbeviset skulle få gälla som tullikvid vid införsel av såväl omalen som malen spannmål och alltså även mjölimportörer kunde uppträda som uppköpare av bevisen, torde bevisens saluvärde icke komma att nämnvärt understiga det nominella beloppet (3 kronor 70 öre) med mer än som betingades av att bevisen understundom upphandlades före deras utnyttjande vid import. Skulle bevisen berättiga till tullfri införsel blott av omalen säd, bleve avsättningsmöjligheterna i högsta grad beroende av kvarnarna. För systemets effektivitet erfordrades därför bestämmelsen om bevisens giltighet även vid mjölimport. Fördelen för exportören med utförselbevis vore, att denne kunde uppsöka utländsk marknad vid sådana tillfällen, då de svenska marknadsförhållandena nedtryckt det svenska priset *så mycket under den nivå*, som med hänsyn tagen jämväl till kvalitetsskillnad o. d. betingades av världsmarknadspriset, att den svenska varans underpris överstege exportkostnaderna och diskonteringen av utförselbeviset. Vid dylikt läge inträdde genom utförselbevis en konkurrerande faktor genom att spannmålsförsäljarna ej bleve beroende enbart av de svenska kvarnarna. Ett stegrat pris för dem, som exporterade, medverkade till allmän lyftning av prisnivån för den svenska brödsäden, åtminstone vid mera omfattande export, ehuru viss tröghet i marknadsförhållandena i någon mån stäckte den stigande tendensen. Av utförselbevis skapad tendens till prisstegring skulle ock sannolikt mötas av visst motstånd från kvarnarna. Enligt vad sakkunniga inhämtat, ansåges bland spannmålshandlarna, att förutsättningar funnes för avsättning genom export särskilt av råg. Utförselbevisens verkningar i fråga om prisläget för den svenska brödsäden kunde sammanfattas sålunda, att ett införande av utförselbevis sannolikt skulle medföra en mera naturlig prisrelation mellan den svenska spannmålen och importvaran.

I fråga om *utförselbevisens inverkan å mjölprisen* finge sakkunniga framhålla, att priset å i Sverige tillverkat vetemjöl i stort sett tämligen noggrant reglerades av det pris, vartill importmjöl, förtullat, kunde säljas inom riket. Införande av utförselbevis skulle icke på minsta sätt fördyra importmjölet. Rörande prisen å svenskt mjöl skulle ett verksamt utförselbevissystem otvivelaktigt öka kvarnarnas strävan att vid mjölförsäljningen få täckning för den merkostnad, spannmålsprisens stegring skapade. Vid vissa tillfällen komme kvarnarna sannolikt ock att kunna uttaga något högre mjölpris, men i stort sett torde den utländska mjölkonkurrensen fortfarande komma att reglera åtminstone vetemjölspriset. Risken för förhöjning av rågmjölspriset måste anses större än beträffande vetemjölspriset.

Utförselbevisens sannolika *statsfinansiella verkningar* bleve någon minskning i tullinkomsterna, beroende på dels att utförselbevis skulle lämnas även för spannmål, som redan utan dylika bevis skulle hava exporterats, och dels att bevisen möjligen skulle öka den inhemska brödsädesproduktionen och därigenom minska importen.

Fördelen för brödsädesproducenterna av utförselbevis skulle betalas i främsta rummet av kvarnarna, som emellertid kunde tänkas i viss mån skjuta över sin andel å mjölkonsumenterna, samt därjämte till någon anpart av statskassan.

Då sakkunnigas uppdrag avsåge brödsäden, hade de ej närmare utrett frågan om prisbildningen av *det svenska kornet,* men framhölle, att, därest utförselbevis infördes beträffande vete och råg, en liknande anordning syntes böra som en konsekvens tillämpas jämväl ifråga om korn. Utförselbevisen för korn borde gälla som tullikvid endast vid import av korn eller malt.

Sakkunnigas betänkande avslutas med följande *sammanfattning.*

»Den förebragta utredningen har givit vid handen, att behov föreligger av åtgärder, som kunna möjliggöra för den svenska brödsädesproduktionen att finna avsättning till priser, som icke understiga världsmarknadspriset med fullt utnyttjat tullskydd med högre belopp än som betingas av kvalitetsförhållandena och andra här ovan såsom naturliga betecknade prisdifferentierande faktorer. Därvid har särskilt betonats betydelsen av att den svenska brödsädens avsättningsmöjligheter vidgas, så att producenterna må kunna vid sina försäljningar med utnyttjande av tullskyddet vända sig till andra än inhemska avnämare. Ett system med utförselbevis synes vara den väg, som ligger närmast till hands för frågans ordnande. Med hänsyn till den korta tid för utredningens bedrivande, som stått till buds, ävensom frågans komplicerade natur och svårigheterna att på förhand bedöma verkningarna i skilda hänseenden av utförselbevisen, har det emellertid icke varit görligt för de sakkunniga att så fullständigt genomtränga frågan, att icke ytterligare prövning och övervägande möjligen kunde anses påkallade. Sålunda har det exempelvis icke varit möjligt för de sakkunniga att bedöma de verkningar i handelspolitiskt hänseende, som kunde tänkas bliva en följd av införandet av ett system med utförselbevis. Emellertid hava sakkunniga för sin del kommit till den uppfattningen

> att, då behovet av snabba åtgärder för ernående av förbättrade prisförhållanden för den svenska brödsäden uppenbarligen är mycket trängande samt då ett system med utförselbevis, i huvudsaklig överensstämmelse med vad här ovan angivits, icke kan i de avseenden sakkunniga haft tillfälle pröva frågan befaras förorsaka olägenheter av allvarligare beskaffenhet men väl medföra åtskilliga fördelar, ett genomförande av en dylik anordning är den utväg för svårigheternas lindrande, som nu bör tillgripas.»

Betänkandet åtföljes av ett på sakkunnigas begäran inom generaltullstyrelsen utarbetat *utkast till erforderliga bestämmelser angående utförselbevis för spannmål* (se det tryckta betänkandet sid. 41).

Särskilda yttranden.

Vid betänkandet hava fogats särskilda yttranden av de sakkunnigas ordförande herr Nilsson i Tånga samt av herr K. Eriksson. Jag ber att få lämna följande referat av dessa yttranden.

Herr Nilssons särskilda yttrande.

Herr *Nilsson* anslöte sig i stort sett till sakkunnigemajoriteten, men finge framhålla, att anmärkningar av principiell och praktisk innebörd kunde med visst fog framställas mot ett system med utförselbevis. Lämpligheten att stimu-

lera export ifrågasattes, så länge brödsädesproduktionen icke tillnärmelsevis täckte konsumtionsbehovet. Minskningen i tullinkomster kunde väcka betänkligheter. Handelspolitiska förvecklingar syntes ej vara uteslutna. Oaktat dessa invändningar, förordades dock ett övervägande om möjligheterna för systemets tillämpning, ty förhållandena på den inhemska spannmålsmarknaden krävde med styrka åtgärder från statsmakternas sida och under utredningen hade andra utvägar ej kunnat utfinnas.

Herr Eriksons särskilda yttrande.

Herr *Eriksson* funne förslaget om utförselbevis av principiella skäl mycket betänkligt. Förslaget innebure, att på naturlig väg ej lönande brödsädesexport gjordes förmånlig genom utsträckning av det tullskydd, som tillkommit för att främja den för inhemsk förbrukning erforderliga odlingen, att omfatta även exportvara. Det föreslagna utförselbeviset komme att verka som en *exportpremie*, en i vårt land i huvudsak ny anordning. Den nationalekonomiska sakkunskapen borde få tillfälle medverka vid utredningen, innan avgörande träffades.

Ehuru sakkunniga grusat de mest optimistiska förhoppningarna om utförselbevisets värde för jordbrukarna, kunde dock beviset tillföra exportören rätt avsevärt tillskott till priset. Mycket talade då för, att motsvarande prisstegring å spannmål måste äga rum å den inhemska marknaden. Klargöras borde, vem som ytterst finge betala denna förmån för odlarna. Enligt förslaget kunde utförselbevis, erhållet vid export av råg, användas även för import av vete och vetemjöl. Den svenska rågodlingen, som oavbrutet stigit i förhållande till förbrukningen, täckte nu under gynnsamma år till fullo behovet och kunde lätt drivas upp till en storlek, som medgåve regelbunden export. Vidgad rågodling bleve genom utförselbeviset ett svenskt intresse, emedan utländsk efterfrågan knappast kunde påräknas med mindre exporten bleve regelbunden. Under sådana omständigheter bleve rågexporten ej åtföljd av motsvarande rågimport, utan utförselbeviset användes allenast för likvidering av tull vid veteimport, varigenom statsinkomsterna minskades. Enbart denna omständighet vore dock ej avgörande för frågan, då verkningarna för statskassan icke torde bliva av större betydelse.

Verkningarna på mjölpriset vore vida betydelsefullare. Under vissa tidsperioder hade betydande olikhet förekommit mellan mjölpriset i Sverige och världsmarknadspriset, fritt svensk hamn, plus mjöltull. Kvarnarna eftersträvade icke att reglera priset efter världsmarknadens fluktuationer utan fixerade mjölpriset på längre sikt, varav följde, att en prisstegring å världsmarknaden långt ifrån alltid följdes av samtidig prisstegring i Sverige, liksom att prisfall å världsmarknaden först senare kunde få en motsvarande inhemsk effekt. Redan denna självständiga prisreglering vore ett starkt hinder för uppkomsten av den import, som sakkunniga tänkt sig som en ofelbar regulator på mjölpriset i Sverige. En import av vetemjöl i större skala måste inriktas på hushållsförbrukningen och fordrade inarbetande av bestämda märken, vilket droge avsevärda kostnader och många risker. Importören torde avskräckas från att befatta sig med dylik import. Fast hellre torde kunna förutsättas, att kvarnarna icke skulle finna sig i minskad avkastning å sin rörelse utan komme att avlasta merkostnaderna för spannmålen på konsumenterna genom en stegring av mjölpriset. Rågmjölsmarknaden vore så föga beroende av utlandet, att på detta område kunde de största rubbningarna befaras. Med all sannolikhet skulle utförselbeviset alltså medföra fördyring av levnadskostnaderna, vilket vore så mycket allvarligare i en tid

av oavbrutna lönesänkningar och inkomstminskningar samt en period av långvarig arbetslöshet.

Det vore känt, att brödsädesodlingen till avsalu förnämligast utövades på de större och medelstora jordbruken. Att dessa odlare vore i trångmål, lede intet tvivel. Men det vore icke styrkt, att sådan kris nåtts, att det kunde försvaras att till stöd för en dock besutten samhällsklass avsevärt fördyra det dagliga brödet för de mindre bemedlade. Brödsädesodlarnas svårigheter torde sammanhöra med den allmänna ekonomiska krisen. Liknande framställningar, som nu från jordbruket, hade framförts av industrien, vilka framställningar avslagits av statsmakterna. En ljusning i näringslivets mångahanda bekymmer kunde skönjas, och åtskilligt talade för, att även jordbrukets kris vore av övergående natur.

Då herr Eriksson sålunda ansåge, *att* sakkunnigas förslag innebure en utsträckning av statens skyddsåtgärder för brödsädesodlingen, enär utförselbeviset komme att verka såsom en exportpremie, *att* utförselbeviset torde komma att stegra priset å vetemjöl och i all synnerhet å rågmjöl, vilket icke torde vara förenligt med direktiven vid sakkunnigas tillsättande, *att* över huvud jordbruksnäringens svårigheter sammanhängde med den allmänna ekonomiska krisen och dess avveckling, som kunde väntas hava en jämförelsevis övergående varaktighet, hade han icke kunnat ansluta sig till det yttrande, som avgivits av övriga sakkunniga.

Av *lantbruksstyrelsens yttrande* i ärendet — som är dagtecknat den 19 februari 1923 — inhämtas i huvudsak följande.

Lantbruksstyrelsen.

Föreliggande missförhållanden i fråga om den inhemska brödspannmålens prissättning i förhållande till importspannmålens torde knappast kunna helt avhjälpas genom utförselbevis. Sådana fördelar för odlarna erhölles icke härigenom, att odling i önskvärd omfattning av den för rikshushållningen så betydelsefulla brödsäden säkerställdes. Även om mera verksamma åtgärder vore av nöden, borde den av sakkunniga föreslagna åtgärden tillgripas, vilken torde hava en mera vidsträckt betydelse än som siffermässigt kunde angivas. Härvid syftades på den psykologiska inverkan, som utförselbevisen skulle utöva på jordbrukarna.

Genom utförselbevisen borde svenska utsädesförsäljare bliva mera konkurrenskraftiga på den utländska marknaden än hittills och ökade möjligheter ernås för avsättning på utlandet av de sedan gammalt väl kända svenska utsädesvarorna.

Även om de inhemska mjölprisen i någon ringa mån höjdes genom utförselbevisen — vilket icke vore uteslutet, ehuru möjlighet till import, även av rågmjöl, vore ett säkert verkande korrektiv mot mera avsevärd höjning — vore dock denna ur konsumentsynpunkt mindre önskvärda tendens mindre betänklig än den fortsatta och kanske kraftiga nedgång i brödsädesodlingen, som sannolikt bleve följden av att förhållandena finge utveckla sig utan ingripande från det allmännas sida.

I likhet med sakkunniga ansåge lantbruksstyrelsen införande av utförselbevis för korn vara en konsekvens av liknande bevis för brödsäd.

Styrelsen tillstyrkte vidtagande av åtgärder för en anordning med utförselbevis för råg, vete och korn i huvudsaklig överensstämmelse med sakkunnigas förslag.

Kommerskollegium meddelar i sitt ovannämnda, den 24 februari 1923 avgivna utlåtande, att kollegium begärt yttrande från *rikets handelskamrar* över sakkunnigas betänkande. Beträffande innehållet av dessa yttranden anför kollegium följande.

Rikets handelskamrar.

Det föreslagna systemet för utförselbevis hade vunnit anslutning från följande fyra handelskamrar, nämligen Östergötlands och Södermanlands, som tillstyrkte, att försök gjordes i den av sakkunniga angivna riktning, Gotlands, som biträdde förslaget med den ändring, att åt utförselbevis för korn gåves samma giltighet såsom tullikvid som åt utförselbevisen för vete och råg, Västergötlands och Norra Hallands, som tillstyrkte förslaget under förutsättning att en importreglering icke kunde erhållas, dock med framhållande, att bevisen för att få sitt fulla värde borde gälla även import av kolonialvaror eller att, om icke denna möjlighet att säkerställa deras värde finge tillgripas, de åtminstone icke måtte få under hand säljas i öppna marknaden, samt Västernorrlands och Jämtlands län, som tillstyrkte förslaget, men ansåge, att åtgärden allenast borde betraktas som ett försök och till en början endast avse viss kortare tid. Skånes handelskammare ställde sig synnerligen tveksam till förslaget, medan Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare uttalade sina tvivelsmål ifråga om vissa av de slutsatser, till vilka de sakkunniga kommit. Avstyrkande ståndpunkt intoges av Smålands och Blekinge handelskammare, som icke för närvarande kunde förorda utförselbevisens införande, samt handelskammaren i Göteborg, som icke kunde tillstyrka förslaget. Stockholms handelskammare ansåge sig ej böra motsätta sig utförselbevisens införande, och handelskammaren i Gävle hade avstått från uttalande i frågan.

Kommerskollegii yttrande är i övrigt av i huvudsak följande innehåll.

Kommerskollegium.

Den av sakkunniga omnämnda utredning, som verkställts sedan 1906 års tulltaxekommitté framfört frågan om utförselbevis, hade utmynnat i slutsatsen, att utförselbevis icke borde komma till användning i Sverige. Vid denna utredning hade bl. a. framlagts följande synpunkter. De ekonomiska förutsättningarna för det tyska systemet med utförselbevis ägde ej motsvarighet i Sverige. Genom utförselbevis komme tullskyddet synnerligast för råg att göras mera effektivt med åtföljande prisstegring för spannmålen och därav framställda produkter. Bevisen skulle verka som premie för export. Rådande prisdifferens i olika landsdelar skulle skärpas. I transporthänseende gynnsamt ställda producenter komme att draga vinst av bevisen. Jämnare prisbildning säkerställdes ej, då höstexport följande vår kunde framkalla större import, än eljest varit nödvändigt, med därav onödigt fördyrade transportkostnader. Export erfordrades ej för att bereda rum åt den för blandningsändamål behövliga importen. Bevisen innebure utsikt till ökning särskilt av rågodlingen med åtföljande betydande rågexport och risk för minskning av tullinkomsterna. Införande av effektivare tullskydd hade mera vittgående konsekvenser, då det gällde jordbruket än beträffande industrien, enär skyddet inom det förra mer eller mindre fullständigt kapitaliserades och därför icke utan djupgående rubbningar i näringens ekonomi kunde avlägsnas.

Kollegium kunde i huvudsak ansluta sig till dessa slutsatser. Å andra sidan borde dessa icke tillmätas avgörande betydelse för frågan om utförselbevis till stöd för jordbruket i dess svåra nödläge. Med hänsyn till att bakslaget efter krigsårens goda tider träffat jordbruket med utomordentlig kraft och allvarlig fara hotade modernäringen, därest icke dess ekonomiska förutsättningar snart förbättrades, skulle kollegium trots de antydda svårigheterna ej tvekat att tillstyrka sakkunnigas förslag, därest detta vore ett nödvändigt och verksamt medel för effektiv förbättring av läget.

Läget hade avsevärt förskjutits mot det av de sakkunniga uppställda målet

ifråga om relationen mellan inlands- och utlandspriset. Då inga avgörande skäl talade mot sannolikheten av denna utvecklings fortbestånd i stort sett, syntes nödvändighet ej föreligga för den svåröverskådliga och i olika hänseenden betänkliga åtgärd, som utförselbevis innebure.

Beträffande utförselbevisens effektivitet påpekades, att anordnandet av export krävde åtskilliga kostnader. Landets egen produktion täckte ej brödsädesbehovet, och hittills hade export ej förekommit för beredande av tomrum för den för blandningsändamål erforderliga importen. Sverige syntes sakna förutsättningar för regelbunden export. Då priserna inom landet på grund av extraordinära förhållanden ställde sig oskäligt låga, torde dock utförselbevis kunna bereda viss lättnad, men en tillfälligt anordnad större export mötte betydande svårigheter. Dess organiserande erbjöde avsevärt besvär, och i synnerhet torde hinder uppstå att finna mottaglig marknad. Erfarenheten visade, att en vara icke utan långvarigt förberedande arbete kunde avsättas på marknader, där den förut varit okänd.

Kollegium finge sammanfatta sitt yttrande sålunda. Då den ogynnsamma prisrelationen mellan svensk och utländsk brödsäd under senare tid huvudsakligen torde vara att återföra på tillfälliga omständigheter och nuvarande prisdifferensen talade för ett återinträdande av mera normal differens samt tvivelsmål kunde uppställas beträffande utförselbevisens effektivitet för sitt ändamål, syntes avgörande skäl för ett realiserande av sakkunnigas förslag ej föreligga. I betraktande därjämte av de med anordningen ifråga förenade betänkligheterna i olika hänseenden ansåge sig kollegium ej kunna tillstyrka förslaget.

Reservation inom kommerskollegium.

Vid kommerskollegii utlåtande är fogat protokollsutdrag innefattande av kommerserådet Malmén vid ärendets behandling uttalad avvikande mening.

Kommersrådet Malmén hade kommit till den uppfattningen, att kommerskollegium icke bort finna hinder för att — under jordbruksnäringens så svårt betryckta läge, vilket han icke vågade beräkna bliva, utan vidtagande av särskilda åtgärder, så övergående, som kollegii majoritet antoge — giva sin anslutning till en med de sakkunnigas förslag i huvudsak överenstämmande anordning såsom ett interimistiskt försöksmedel till jordbrukets upphjälpande, samt att alltså kollegii utlåtande bort utmynna i förklaring, att kollegium ej velat motsätta sig ett genomförande i huvudsak av den föreslagna anordningen med utförselbevis för en tid, som lämpligen kunde bestämmas till tre år.

1923 års riksdag.

Motioner om utförselbevis.

Frågan om utförselbevis bragtes inför riksdagens prövning 1923 genom *enskilda motioner.*

Vid 1923 års riksdag väcktes likalydande motioner, nr 103 i första kammaren och nr 122 i andra kammaren, vari hemställdes, att riksdagen måtte besluta att godkänna bestämmelser angående utförselbevis för spannmål i enlighet med det vid spannmålsmarknadssakkunnigas betänkande fogade förslag, att träda i kraft från och med den dag, Konungen därom förordnade.

Vidare väcktes i andra kammaren en motion, nr 120, vari hemställdes, att riksdagen måtte besluta om införande av utförselbevis för råg, vete och korn i överensstämmelse med nyssnämnda förslag.

Slutligen hemställdes i likalydande motioner, nr 56 i första kammaren och nr 68 i andra kammaren, att riksdagen måtte besluta, att i gällande förordning med tulltaxa för inkomnande varor skulle på lämpligt ställe in-

föras vissa i motionärernas hemställan intagna bestämmelser, vilka skilde sig från förberörda förslag, utom i visst redaktionellt hänseende, endast därutinnan, att desamma icke omfattade utförselbevis för korn utan avsåge endast råg och vete.

Till stöd för förslagen hade motionärerna åberopat spannmålsmarknadssakkunnigas betänkande.

Motionerna hänvisades till *bevillningsutskottet,* som i ärendet avgav betänkande den 12 april 1923, nr 27. Av innehållet i detta betänkande torde här få återgivas följande.

Bevillningsutskottet.

Med utförselbevis — eller införselbevis såsom de ock kallats — avsåges att skapa befogenhet att på grund av utförsel av inhemsk spannmål tullfritt införa utländsk spannmål eller eventuellt andra varor till tullvärde motsvarande vad som utförts.

Då förslag till ny tulltaxeförordning 1910 förelades riksdagen, funnes de av 1906 års tulltaxekommitté föreslagna bestämmelserna om dylika bevis icke intagna i förslaget. Detta motiverades av dåvarande chefen för finansdepartementet (prop. nr 69, sid. 204, 205) bland annat därmed, att den föreslagna anordningens verkan i statsfinansiellt avseende och inflytande på spannmåls- och mjölpriserna icke vore klart ådagalagd; en stegring av nämnda priser vore ej utesluten. Departementschefen ansåge, att införlivande med vår tullagstiftning av ifrågavarande institut borde föregås av en mera fullständig utredning av anordningens verkningar i olika hänseenden.

Vidare erinrade utskottet, om den enligt särskilt uppdrag av professor Heckscher verkställda utredningen i ämnet samt om en den 14 november 1913 till Kungl. Maj:t ingiven framställning från hushållningssällskapens ombud angående införande av utförselbevis på spannmål, vilken senare framställning icke ledde till, att förslag i ämnet av Kungl. Maj:t förelades riksdagen.

Utskottet redogjorde även för behandlingen av frågan om utförselbevis under tidigare års riksdagar, varav framginge, att riksdagen såväl 1915 som 1916 avvisat förslag om avlåtande av skrivelser i ämnet till Kungl. Maj:t.

Utförselbevisen kunde icke medföra några verkliga fördelar för andra jordbrukare än dem, som hade icke alltför obetydliga mängder av berörda slag av spannmål till avsalu, vadan anordningen bleve till gagn blott för ett ganska begränsat antal jordbrukare. Exportkostnaderna torde av spannmålsmarknadssakkunniga hava beräknats för lågt, och utförselbevisens betydelse torde följaktligen hava överskattats. Genom att flertalet jordbrukare under våren måste i stor utsträckning begagna sig av kredit för vissa inköp komme de i beroende av mellanhänder, vilka mången gång torde komma att tillgodogöra sig bevisens avsedda fördelar. Då utförselbevisen beräknades föranleda stegring av priset å svensk brödspannmål och kvarnindustrien skulle söka vid mjölförsäljningen erhålla täckning för berörda merkostnad av konsumenterna, skulle bevisen med all säkerhet föranleda ökade levnadskostnader, vilket under rådande depression bleve särskilt kännbart. Genom att prisstegringen skulle komma att träffa rågmjölet mera än vetemjölet, som beträffande de högre kvaliteterna måhända bleve alldeles oberört, kunde befaras, att bevisen skulle främja den ur nationalekonomisk synpunkt skadliga tendensen till övergång från råg- till vetemjölskonsumtion och från konsumtion av billigare till dyrare vetemjölssorter. En annan olägenhet vore den minskning i statens tullinkomster, som beräknades bliva en följd av utförselbevisen. Utskottet delade icke sakkunnigas och

motionärernas mening vare sig i fråga om de fördelar, bevisen kunde medföra, eller därom att bevisen icke skulle kunna befaras förorsaka olägenheter av allvarligare beskaffenhet. Härtill komme, att utskottet anslöte sig till den av kommerskollegium uttalade uppfattningen, att läget på spannmålsmarknaden avsevärt förskjutits mot det av de sakkunniga uppställda målet och att sannolikheten talade för utvecklingens fortgång i samma riktning. Slutligen kunde befaras, att utförselbevisen skulle kunna medföra svårigheter i handelspolitiskt hänseende.

Utskottet hemställde, att motionerna icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation inom bevillningsutskottet.

Vid utskottsbetänkandet var fogat en av nio utskottsledamöter avgiven *reservation*, vari, under åberopande av spannmålsmarknadssakkunnigas betänkande samt ett av generaltullstyrelsen den 9 april 1923 till utskottet avgivet och vid reservationen fogat yttrande angående inlösandet av utförselbevis, uttalades, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av motionerna, antaga ett av reservanterna framlagt förslag till förordning angående utförselbevis för viss spannmål (intaget här nedan såsom bilaga 2).

Riksdagens beslut rörande utförselbevisfrågan.

Riksdagen biföll den 21 april 1923 vad bevillningsutskottet hemställt.

I första kammaren bifölls utskottets hemställan med 69 röster mot 51, vilka avgåvos för ett under överläggningen gjort yrkande om antagande av förenämnda reservation med vissa mindre ändringar. Andra kammaren beslöt med 88 röster mot 64 bifalla utskottets hemställan, därvid de 64 rösterna avgåvos för ett under överläggningen framställt yrkande av samma innebörd, som nyss angivits beträffande första kammaren.

Statistiska uppgifter rörande jordbruk med saluöverskott av spannmål m. m.

I diskussionen rörande eventuella åtgärder för stödjande av den svenska brödsädesproduktionen, har det understundom såsom skäl mot dylika åtgärder framhållits, att dessa skulle få betydelse blott för odlarna av spannmål till avsalu och att dessas antal vore ganska begränsat. En viss belysning över, huru förhållandena i sist angivna hänseende gestalta sig, kan erhållas genom studium av en på uppdrag av tull- och traktatkommittén av byråchefen i statistiska centralbyrån E. Höijer verkställd *utredning angående det svenska jordbrukets produktion samt saluöverskott av spannmål* (tull- och traktatkommitténs utredningar och betänkanden III). Utredningen åsyftar närmast att för bedömande av jordbrukstullarnas direkta verkningar få till prövning upptagen frågan, å ena sidan vilka jordbruk det vore, som producerade tullskyddad spannmål till avsalu och sålunda kunde anses hava dragit direkt nytta av tullskyddet, samt storleken av den vid dessa jordbruk levande befolkningen, och å andra sidan i vilken omfattning och i vilka delar av landet det förekomme, att jordbruken icke själva producerade den för deras egna behov erforderliga tullskyddade spannmålen och vilkas befolkning därför snarare vore att betrakta som konsumenter än som producenter av ifrågavarande varuslag. Av i berörda utredning angivna viktigare uppgifter torde följande sammanställning få meddelas.

	Brukningsdelar med — — — hektar åker									
	0.26—1	1—2	2—5	5—10	10—20	20—30	30—50	50—100	över 100	samtliga
Hela spannmålsarealen i *procent* av åkerarealen	40.2	42.5	43.7	44.0	45.0	46.1	46.5	45.5	44.1	44.8
Brödsädesarealen i *procent* av åkerarealen	9.9	11.1	12.1	12.6	13.6	14.6	15.0	14.3	14.2	13.6
Skörd per hektar i *kilogram*[1]	—	894	921	990	1,101	1,218	1,285	1,308	1,397	1,169
Nettoskörd av brödsäd *per person* av jordbruksbefolkningen i *kilogram*[1]	—	52	117	227	406	612	738	664	591	346
Sammanlagda nettoskörden av brödsäd, *ton*[1]	—	9,994	47,279	94,768	150,477	92,194	99,537	79,167	112,224	685,640
Sammanlagda förbrukningen av brödsäd, *ton*[1]	—	44,197	93,867	99,374	91,975	39,115	35,976	31,270	49,016	484,790
Överskott (+) eller brist (—) av brödsäd, *ton*[1]	—	—34,203	—46,588	—4,605	+58,502	+53,079	+63,561	+47,897	+63,208	+200,851

[1] Avser södra och mellersta Sverige.

I efterföljande, ur sagda utredning återgivna tablå är uträknat antalet brukningsdelar, för vilka den egna produktionen av brödsäd (vete och råg) icke täcker behovet, samt till dem hörande åkerareal och personantal ävensom motsvarande uppgifter för brukningsdelar med överskott.

Storleksgrupper	Brist			Överskott		
	Antal brukningsdelar	Åkerareal hektar	Antal personer	Antal brukningsdelar	Åkerareal hektar	Antal personer
Södra och mellersta Sverige:						
1—2 har	49,685	78,189	193,772	—	—	—
2 5 »	89,132	309,295	404,724	—	—	—
5—10 »	58,594	429,119	330,666	16,409	123,047	86,380
10—20 »	1,351	18,568	9,749	53,464	764,194	360,591
20—30 »	55	1,360	721	17,127	420,634	149,911
30—50 »	—	—	—	11,128	426,035	134,980
50—100 har	47	3,253	1,455	5,089	348,370	117,732
över 100 »	14	1,986	1,211	2,589	446,002	188,811
samtliga	**198,878**	**841,770**	**942,298**	**105,806**	**2,528,282**	**1,038,405**
Norra Sverige	76,487	388,337	411,505	—	—	—
Hela landet	**275,365**	**1,230,107**	**1,353,803**	**105,806**	**2,528,282**	**1,038,405**

I den meddelade sammanställningen ingår för södra och mellersta Sverige icke de minsta brukningsdelarna och lägenheterna med högst 1 hektar odlad jord. Antalet brukningsdelar med 0.26 – 1 hektar odlad jord — där produktionen av brödsäd givetvis ej täcker behovet — utgör, enligt utredningen, i nämnda delar av landet omkring 44,000 och deras sammanlagda åkerareal 30,000 hektar.

Av denna utredning framgår alltså, att *105,806 brukningsdelar med en sammanlagd åkerareal av 2,528,282 hektar hava överskott av brödsäd.* Antalet personer på dessa jordbruk, där således vete och råg finnas till avsalu, utgör 1,038,405.

Utförselbevisens tulltekniska form.

Rörande den tulltekniska utformningen av förslaget om utförselbevis har *generaltullstyrelsen* i yttrande den 23 februari 1923 anfört följande.

Generaltullstyrelsen.

I fråga om bestämmelsernas avfattning enligt spannmålsmarknadssakkunnigas förslag hade styrelsen i huvudsak endast ett par erinringar att göra. Den förutsatta rätten att för ett exportparti erhålla flera utförselbevis borde så begränsas, att vid dylik uppdelning det tullbelopp, sådant bevis avsåge, icke understege ett visst minimum; i annat fall skulle tullmyndigheten kunna bliva onödigt betungad med bevisens utfärdande. Styrelsen föresloge i detta hänseende begränsning till 200 kronor, vilket belopp efter gällande tullsats motsvarade i jämna tal tullen för 5,405 kilogram omalen spannmål av ifrågavarande slag. Denna viktkvantitet torde ungefär motsvara vikten av en järnvägsvagnslast spannmål. Vidare syntes det styrelsen som om ett detaljerat angivande i nu ifrågavarande bestämmelser, av vilken tullmyndighet utförselbevis skulle utfärdas, icke borde förekomma. Detta torde nämligen höra till de föreskrifter av reglementarisk natur, som det borde ankomma på generaltullstyrelsen att meddela i mån av behov.

Med iakttagande av dessa ändringar i det betänkandet bifogade utkastet till författningsbestämmelser samt med ett par rättelser däri av oväsentlig betydelse syntes dessa kunna givas sådan formulering, som framginge av vid styrelsens utlåtande fogat särskilt förslag (intaget här nedan såsom bilaga 1).

Ett eventuellt utfärdande av bestämmelser i förevarande ämne borde ske i form av särskild författning, då någon anledning att nu intaga dem i gällande tulltaxeförordning icke torde föreligga.

Därest icke särskild bestämmelse om stämpelbeläggning av utförselbevis utfärdades, torde sådant bevis komma att beläggas med stämpel såsom bevis, annat.

För den händelse, såsom styrelsen ansåge sannolikt, nationalekonomiska eller andra synpunkter skulle föranleda, att uppläggning i svensk frihamn av spannmål ej skulle anses böra i förevarande hänseende jämställas med utförsel till utlandet, syntes detta böra föranleda tillägg till första stycket i förslaget av följande lydelse: »Utförsel till svensk frihamn berättigar icke till erhållande av utförselbevis.»

Styrelsen ville slutligen tillägga, att bestämmelserna i § 4 mom. q) tulltaxeförordningen möjliggjorde tullfrihet vid återinförsel av svensk spannmål. Därest vid utförsel av sådan spannmål — till exempel från Malmö till Köpenhamn — utförselbevis erhölles, som sedan överginge i andra händer, *kunde ju,* teoretiskt tänkt, inträffa, att samma spannmålsparti återinfördes till Malmö. Åtnjutande i sådant fall av tullfrihet för denna spannmål samtidigt därmed

att det lämnade utförselbeviset berättigade till tullfri införsel av spannmål eller mjöl, bleve givetvis principiellt oriktigt. Då emellertid enligt styrelsens åsikt denna teoretiska möjlighet på grund av frakt- och andra kostnader samt en nedgång av utförselbevisens saluvärde, under nominella värdet, som torde få emotses, sannolikt icke skulle få någon praktisk betydelse, hade styrelsen funnit sig endast böra fästa uppmärksamheten på förhållandet. Skulle dock anses, att åtgärder borde vidtagas, till förhindrande av tullfri återinförsel av exporterad spannmål, för vilken utförselbevis erhållits, kunde detta ske genom en ändring i § 4 q) av tulltaxeförordningen.

Vidare har generaltullstyrelsen i yttrande till bevillningsutskottet den 9 april 1923 med anledning av väckt förslag rörande inlösen av utfärdade utförselbevis anfört följande.

Det torde få anses obestridligt, att utförselbevis aldrig kunde i öppen marknad försäljas till pris, motsvarande deras nominella värde, utan att marknadspriset alltid i någon mån och under vissa förhållanden ganska väsentligt skulle komma att understiga detta värde. Ett medgivande av rätt för exportör, som erhållit utförselbevis, att få detta inlöst av generaltullstyrelsen måste därför vara av stort värde för honom. Under förutsättning, att ett dylikt medgivande funnes icke medföra någon särskild förlustrisk för statsverket, syntes fördenskull skäl tala för, att detsamma lämnades.

Vid en undersökning av denna fråga fölle först följande förhållande i ögonen. Enligt det föreliggande förslaget till förordning angående utförselbevis för spannmål skulle dylik vara, som införts mot avlämnande av utförselbevis, med avseende å rätt till tullrestitution, i händelse spannmålen efter beredning till mjöl återutfördes, icke så anses, som därest tullavgiften i vanlig ordning erlagts, eller, med andra ord, för rätt till tullrestitution vid utförsel av mjöl skulle icke få åberopas spannmålsinförsel, som skett mot avlämnande av utförselbevis. Därest utförselbevis inlösts av generaltullstyrelsen — något som, i händelse möjlighet härtill bereddes exportörerna, torde bliva regel — kunde tydligen denna bestämmelse icke bibehållas, då det i sådant fall icke kunde sägas, att något visst parti spannmål införts mot avlämnande av utförselbevis. Bortfallandet av sagda bestämmelse torde dock icke kunna medföra någon särskild förlustrisk för statsverket. Av utav de spannmålsmarknadssakkunniga lämnade uppgifter om in- och utförseln av vete och råg samt vetemjöl och rågmjöl framginge, att under åren 1911—1913 samt år 1920 utförseln av mjöl utgjort endast en ringa bråkdel av införseln av omalen spannmål samt att även under år 1921 — under vilket år skörden i vårt land av de sakkunniga betecknas såsom en rekordskörd av i allmänhet god kvalitet — och år 1922 införseln av omalen spannmål väsentligt överstigit utförseln av mjöl. Under sådana förhållanden torde det kunna anses helt uteslutet, att den under en viss tidsrymd införda kvantiteten omalen spannmål, minskad med den säkerligen icke under några förhållanden synnerligen betydande del därav, som kunde anses motsvara mot utförselbevis utförd spannmål, icke skulle vara tillräcklig att efter fastställda utbytesgrunder täcka den kvantitet mjöl, som under vederbörlig motsvarande tidsrymd utförts mot tullrestitution. För övrigt torde i regel bliva fallet, att den ökning av spannmålsutförseln, som kunde

uppstå på grund av utförselbevisens införande, skulle åtminstone i någon mån uppvägas av ökning av införseln av dylik vara. Enligt styrelsens mening skulle därför ovanberörda nödvändiga följd av ett stadgande om utförselbevisens inlösande kunna tagas utan någon betänklighet.

På sätt spannmålsmarknadssakkunniga anfört torde den sannolika följden av utförselbevisens införande bliva någon minskning i statens tullinkomster av spannmål. I andra hand uppstode då frågan, huruvida en bestämmelse om rätt för exportör att få utförselbevis inlösta av styrelsen skulle vara ägnad att öka berörda förlustrisk för statsverket. Även om sådant icke syntes antagligt torde det dock, till vinnande av full trygghet för att en sådan påföljd icke skulle inträda, vara lämpligt att såsom villkor för inlösande av bevisen uppställa den fordran, att dessförinnan en motsvarande kvantitet spannmål, mjöl eller malt skulle hava förtullats.

Enligt författningsförslaget skulle utförselbevisens giltighetstid vara inskränkt till sex månader efter varans angivning till utförsel. Rätten att få utförselbevis inlöst av generaltullstyrelsen torde vid sådant förhållande likaledes böra begränsas till sex månader. Därest till förekommande av särskild förlustrisk för statsverket berörda rätt ansåges böra vara bunden vid nyss omförmälda villkor, uppställde sig frågan, huruvida detta villkor kunde befaras medföra den verkan, att utfärdade utförselbevis icke skulle kunna inlösas. För att erhålla en hållpunkt för bedömande härav hade styrelsen låtit utarbeta en tabell, upptagande sammanlagda införseln av omalen och malen råg och vete för sig samt införseln av omalet korn och malt för sig, allt för varje månad av åren 1919—1922. Tabellen upptoge såväl direkta förtullningar som förtullningar från nederlag och transitupplag. Ehuru införseln under de olika månaderna företedde vissa växlingar vore densamma dock så jämnt fördelad, att det syntes fullt berättigat att antaga, det nyssberörda verkan av ifrågavarande villkor icke skulle inträda utan att bevisen alltid skulle kunna inlösas, även om i något enstaka fall sådant icke skulle kunna ske förr än efter någon tids förlopp.

Till utjämnande i någon mån av de kostnader, som skulle tillskyndas tullverket genom inlösningsförfarandet, syntes böra stadgas att vid inlösandet av utförselbevis ett visst avdrag skulle äga rum. Någon tillförlitlig beräkning av dessa kostnader kunde givetvis icke göras; styrelsen ansåge sig emellertid böra föreslå avdraget till två procent av det belopp, varå utförselbeviset lydde.

Generaltullstyrelsen finge alltså såsom sin mening uttala, att inlösande av utfärdade utförselbevis kunde utan ökad förlustrisk för statsverket medgivas, att ett sådant medgivande emellertid förutsatte bortfallande av föreskriften, att spannmålsinförseln mot avlämnande av utförselbevis icke finge åberopas för åtnjutande av tullrestitution vid utförsel av mjöl, samt att vid inlösandet av utförselbevis ett avdrag å två procent borde göras.

Därest rätt att få utförselbevis inlösta av generaltullstyrelsen skulle medgivas, torde detta kunna ske utan andra förändringar i det med styrelsens yttrande den 23 februari 1923 avgivna författningsförslag än följande, nämligen:

dels att efter tredje stycket i förslaget infogades ett nytt stycke, så lydande:

Den, som erhållit utförselbevis, vare, därest sådan vara, som enligt vad ovan stadgas må på grund av utförselbevis införas utan tullavgifts

erläggande, inom ovan omförmälda tid av sex månader efter utförselvarans angivning till utförsel blivit införtullad i sådan myckenhet, att tullavgiften uppgår till det belopp, utförselbeviset avser, berättigad att hos generaltullstyrelsen mot utförselbevisets återställande utbekomma sagda belopp med avdrag av två procent;

dels ock att sista stycket i förslaget bortfölle.

Det i författningsförslaget generaltullstyrelsen lämnade bemyndigande att utfärda reglementariska föreskrifter rörande författningens tillämpning skulle givetvis avse även förfarandet vid inlösandet av utförselbevisen.

I detta sammanhang må framhållas, att den av generaltullstyrelsen sålunda formulerade bestämmelsen om inlösande av utförselbevis intogs i det vid bevillningsutskottets ovannämnda betänkande nr 27 år 1923 reservationsvis framlagda författningsförslaget i ämnet.

Departementschefen. Vid övervägande av de möjligheter, som stå till buds för att bereda lantmännen en omedelbar lättnad i fråga om det ogynnsamma prisläget å brödsäd på höstarna, har jag icke funnit annan framkomlig väg än att få till stånd konkurrens med kvarnarna om den svenska brödsäden. Detta torde kunna ske genom införande av utförselbevis. Dylik anordning synes ock vara ett ändamålsenligt medel att bereda vägen för lantmännens sammanslutningssträvanden till spannmålsmarknadens förbättring.

Visserligen har riksdagen föregående år avvisat förslag i ämnet, men återupprepandet innevarande konsumtionsår av det från vissa håll såsom en tillfällig företeelse betecknade förhållandet med underpris å den svenska brödsäden samt det begränsade resultat, som erhållits vid företagna försök att på andra vägar åstadkomma förbättring av läget, ävensom den ytterligare belysning över hela frågan, som jag i det föregående sökt giva, synas mig utgöra tillräcklig anledning, att denna fråga prövas ånyo. Jag förordar därför, att förslag om införande av utförselbevis nu måtte föreläggas riksdagen.

Utförselbevisens giltighet torde böra inskränkas till den egentliga brödsäden, vete och råg.

Det har ifrågasatts, att utförselbevisen endast skulle gälla vete för vete och råg för råg, men vid övervägandet härav har jag kommit till uppfattningen, att en dylik anordning icke lämpligen bör ifrågakomma. Sambandet mellan rågmjöl och vetemjöl å ena sidan och råg och vete å den andra är nämligen så intimt, att en sådan uppdelning av utförselbevisens giltighet icke vore lämplig, ty dels åstadkomma de höga vetemjölskvaliteterna, att en stor procent veteeftermjöl uppstår, som vanligen ingår i rågmjölet, och dels torde en del vete användas och vara behövlig för inblandning i sådan råg, som är av lägre kvalitet. Sistnämnda förhållanden torde i år avsevärt hava ökat veteimporten. Därigenom minskas rågåtgången, under det veteförbrukningen och importen av vete i motsvarande grad tilltager, och synes det i betraktande härav fullt befogat, att ett utförselbevis får användas för import av såväl vete som råg. Härtill kommer, att, om utförselbevisen skulle gälla vete för vete och

råg för råg, hjälp blott skulle bringas veteproduktionen, medan anordningen bleve praktiskt taget utan verkan för rågproduktionen, enär något importbehov av råg i regel icke förefinnes. Rågodlingen, som försiggår på jämförelsevis sämre jordmån och under ogynnsammare förhållanden än veteodlingen, har emellertid minst lika stort behov av hjälp som veteproduktionen. Även ur denna synpunkt synes nyss antydda uppdelning av utförselbevisens giltighet ej vara att förorda.

Mot utförselbevis har den anmärkningen framförts, att de skulle fördyra mjölet. Emellertid har utredningen visat, att vetemjölspriset noga regleras av importmjölets pris, och det torde knappast vara tänkbart, att, om mjölimporten lämnas helt fri, det svenska vetemjölspriset kan höjas över den nivå, som betingas av kvalitet och världsmarknadspris. Beträffande rågmjölet förekommer ju praktiskt taget ingen import, men rågmjölspriset har i regel anpassat sig efter vetemjölspriset. Den, som vill sälja rågmjöl, måste för att få köpare hålla ett visst lägre pris än det för vetemjöl gällande. Nu rådande prisskillnad mellan vetemjöl och rågmjöl torde därför ej ändras vid införande av utförselbevis. Någon risk för obehörig prisstegring å vare sig råg- eller vetemjöl synes mig utförselbevisens införande därför ej kunna innebära.

Ur statsfinansiell synpunkt torde ett införande av utförselbevis ej heller böra väcka allvarligare betänkligheter. Det har visserligen framhållits, att utförselbevisen skulle kunna leda till, att vår rågodling i avsevärd grad ökades och regelbunden export av råg framskapades, därvid erhållna utförselbevis skulle komma att användas som tullikvid vid en veteimport, som icke vore större än den nuvarande. Härigenom skulle då statens tullinkomster minskas. Gentemot detta vill jag framhålla, att odlarnas fördelar av utförselbevis icke kunna bliva så betydande, att därigenom en större rågodling kan framskapas. Export lärer i regel kunna med fördel ske endast under höstarna, och den vinst, som utförselbevisen komma att medföra, torde med hänsyn till omkostnaserna vid utförseln näppeligen bliva större än att ungefär hälften av tulldatsen å brödsäd bleve effektiv. Det gynnsammaste resultat, man kan förvänta av utförselbevisen, torde därför vara, att rågodlingen bibehålles vid sin nuvarande omfattning.

Vad beträffar frågans handelspolitiska sida, hava företagna undersökningar givit vid handen, att ur traktatsynpunkt något hinder ej förefinnes mot utförselbevisens införande. För övrigt torde knappast några olägenheter för de länder, dit den svenska brödsäden exporteras, komma att uppstå. Tvärtom torde ett intresse föreligga hos vissa av våra grannländer, att en ökad export från Sverige till dem kommer till stånd av särskilt sådan brödsäd, som lämpar sig till utsäde.

I vilken utsträckning utländsk marknad kan påräknas för den svenska brödsäden och i vad mån utförselbevisen komma att bliva verksamma, lärer endast erfarenheten kunna utvisa. Man kan dock hysa den förhoppningen,

att utförselbevisen skola bliva ett medel till förhindrande av alltför låga spannmålspris. Härigenom fylla de ock sin egentliga uppgift.

Slutligen torde ej heller böra förbises, att utförselbevisen bliva ett stöd i verklig mening särskilt för de svagast ställda jordbrukarna, vilka ej hava ekonomisk ryggrad att hålla på sin spannmål, och framför allt beträffande dessa torde den psykologiska verkan av anordningen böra tillmätas en ej ringa betydelse.

Vad beträffar förslagets närmare form, ansluter jag mig i huvudsak till det på grundval av spannmålsmarknadssakkunnigas utkast i ämnet, i reservationen till bevillningsutskottets utlåtande nr 27 år 1923 framlagda förslaget till förordning angående utförselbevis för viss spannmål. Jag biträder alltså vad däri föreslagits om utförselbevisens inlösande av generaltullstyrelsen. Såsom nyss angivits föreslår jag dock den inskränkning av utförselbevisens användning, att de icke omfatta korn utan allenast den egentliga brödsäden, vete och råg. Vidare torde, på sätt generaltullstyrelsen föreslagit i sitt yttrande den 23 februari 1923, böra meddelas en bestämmelse av innehåll, att utförsel till svensk frihamn icke berättigar till erhållande av utförselbevis. Slutligen torde de i förslagets andra och tredje stycke intagna detaljbestämmelser ej böra inrymmas i det förslag till författning, som underställes riksdagen, utan torde det böra få ankomma på Kungl. Maj:t att, därest riksdagen bifaller förslaget om utförselbevis, meddela närmare föreskrifter rörande bevisens utfärdande och författningens tillämpning i övrigt. Författningens ikraftträdande synes mig lämpligen kunna bestämmas till den 1 augusti 1924, varigenom den föreslagna anordningen skulle vinna tillämpning från och med instundande skördeår.

I enlighet med vad sålunda anförts och med iakttagande av vissa redaktionella jämkningar av mindre betydelse har förslag till förordning i ämnet upprättats inom jordbruksdepartementet, vilket förslag torde såsom bilaga (A) få fogas till detta protokoll.

Under åberopande av det anförda får jag nu hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att antaga det såsom bilaga A till detta protokoll fogade förslag till förordning angående utförselbevis för råg och vete.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen förordna, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Hugo Nordlander.

Bilaga A.

Förslag

till

förordning angående utförselbevis för råg och vete.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Den, som av omalen råg eller omalet vete, varöver han utan hinder av tullverket kan inom riket fritt förfoga, på en gång till utförsel angiver och med en och samma lägenhet sjöledes eller på järnväg utför sammanlagt eller av någotdera slaget minst 500 kilogram, äger, såvida den utförda varan skäligen kan anses marknadsgill, av vederbörande tullmyndighet erhålla bevis om utförseln, med angivande tillika av det tullbelopp, som skolat utgå vid införsel av sådan vara till enahanda myckenhet.

Utförsel till svensk frihamn berättigar icke till erhållande av utförselbevis.

2 §.

Innehavare av utförselbevis vare berättigad att, inom sex månader från det angivningen till utförsel ägt rum, mot bevisets återställande

antingen utan tullavgifts erläggande införa omalen eller malen råg eller omalet eller malet vete till så stor myckenhet, att den tull, som enligt tulltaxan skolat därå belöpa, är lika med det i utförselbeviset angivna tullbeloppet,

eller, i den mån för varor, som nu sagts, inom förenämnda tid av sex månader influtna tullavgifter, efter avdrag av två procent, därtill lämna tillgång, hos generaltullstyrelsen utbekomma sagda belopp med avdrag av två procent.

3 §.

Av Konungen meddelas närmare föreskrifter rörande utfärdande av utförselbevis samt författningens tillämpning i övrigt.

Denna förordning träder i kraft den 1 augusti 1924.

Bilaga 1.

Av generaltullstyrelsen i yttrande den 23 februari 1923 framlagt

Förslag

till förordning angående utförselbevis för viss spannmål.

Den, som av omalen råg eller omalet vete, varöver han utan hinder av tullverket kan inom riket fritt förfoga, på en gång till utförsel angiver och med en och samma lägenhet sjöledes eller på järnväg utför minst 500 kilogram av någotdera slaget, äger, för så vitt den utförda varan skäligen kan anses hava varit marknadsgill, att på grund av utförseln erhålla av vederbörande tullmyndighet utfärdat bevis, som berättigar honom eller den, på vilken beviset behörigen överlåtits, att inom en tid av högst sex månader efter det varan angivits till utförsel, utan tullavgifts erläggande införa omalen eller malen råg eller vete till så stor myckenhet, att den tull, som enligt tulltaxan skolat därå belöpa, är lika med det tullbelopp, som vid utförseltillfället skolat utgöras för en utförselvaran till storleken motsvarande införselkvantitet av samma vara. Den, som under sagda förutsättningar av omalet korn utför minst samma kvantitet, som ovan nämnts, tillkommer enahanda rätt att erhålla liknande bevis om tillstånd till införsel av omalet korn eller malt.

Exportör, som önskar erhålla utförselbevis, som nu är sagt, göre därom anmälan i den till vederbörande tullförvaltning avlämnade utförselangivningsinlagan. Sedan exportvarans nettovikt utrönts, åligger det tullförvaltningen föranstalta, att varan varder på exportörens bekostnad undersökt av två sakkunniga, ojäviga personer, vilka skola avgiva utlåtande, huruvida varan kan såsom marknadsgill anses, varefter och sedan utförseln blivit verificerad på sätt om restitutionsgods är föreskrivet, vederbörande tullmyndighet har att utfärda beviset och låta detsamma tillställas exportören.

Utförselbevis må efter exportörens i ovan omförmälda anmälan uttalade önskan utfärdas antingen i form av ett bevis, omfattande sammanlagda, på en gång angivna och utförda kvantiteten av något av omförmälda slag av spannmål, eller ock med det för sådant exportparti beräknade tullbeloppets fördelning på flera bevis, vilka dock vid sådan fördelning ej må i något fall lyda å mindre belopp än 200 kronor.

Av Konungen meddelas närmare föreskrifter i fråga om, huru exportvaran skall vara beskaffad för att anses marknadsgill, liksom ock i fråga om den kontroll, som inom tullverket skall iakttagas till förhindrande av missbruk av utförselbevis.

Erforderliga föreskrifter av reglementarisk natur rörande bevisens utfärdande samt författningens tillämpning i övrigt utfärdas av generaltullstyrelsen.

Spannmål, införd mot avlämnande av utförselbevis, som här ovan sägs, vare icke i avseende å rätt till tullrestitution, i händelse spannmålen efter beredning till mjöl återutföres, så ansedd, som därest tullavgiften i vanlig ordning erlagts.

Bilaga 2.

I reservation till bevillningsutskottets betänkande nr 27 år 1923 framlagt

Förslag
till
förordning angående utförselbevis för viss spannmål.

Härigenom förordnas som följer.

Den, som av omalen råg eller omalet vete, varöver han utan hinder av tullverket kan inom riket fritt förfoga, på en gång till utförsel angiver och med en och samma lägenhet sjöledes eller på järnväg utför minst 500 kilogram av någotdera slaget, äger för så vitt den utförda varan skäligen kan anses hava varit marknadsgill, att på grund av utförseln erhålla av vederbörande tullmyndighet utfärdat bevis, som berättigar honom eller den, på vilken beviset behörigen överlåtits, att inom en tid av högst sex månader efter det varan angivits till utförsel, utan tullavgifts erläggande införa omalen eller malen råg eller vete till så stor myckenhet, att den tull, som enligt tulltaxan skolat därå belöpa, är lika med det tullbelopp, som vid utförseltillfället skolat utgöras för en utförselvaran till storleken motsvarande införselkvantitet av samma vara. Den, som under sagda förutsättningar av omalet korn utför minst samma kvantitet som ovan nämnts, tillkommer enahanda rätt att erhålla liknande bevis om tillstånd till införsel av omalet korn eller malt.

Exportör, som önskar erhålla utförselbevis, som nu är sagt, göre därom anmälan i den till vederbörande tullförvaltning avlämnade utförselangivningsinlagan. Sedan exportvarans nettovikt utrönts, åligger det tullförvaltningen föranstalta, att varan varder på exportörens bekostnad undersökt av två sakkunniga, ojäviga personer, vilka skola avgiva utlåtande, huruvida varan kan såsom marknadsgill anses, varefter och sedan utförseln blivit verificerad, på sätt om restitutionsgods är föreskrivet, vederbörande tullmyndighet har att utfärda beviset och låta detsamma tillställas exportören.

Utförselbevis må efter exportörens i ovan omförmälda anmälan uttalade önskan utfärdas antingen i form av ett bevis, omfattande sammanlagda, på en gång angivna och utförda kvantiteten av något av omförmälda slag av spannmål, eller ock med det för sådant exportparti beräknade tullbeloppets fördelning på flera bevis, vilka dock vid sådan fördelning ej må i något fall lyda å mindre belopp än 200 kronor.

Den, som erhållit utförselbevis, vare, därest sådan vara, som enligt vad ovan stadgas må på grund av utförselbevis införas utan tullavgifts erläggande, inom ovan omförmälda tid av sex månader efter utförselvarans angivning till utförsel blivit infortullad i sådan myckenhet, att tullavgiften uppgår till det belopp, utförselbeviset avser, berättigad att hos generaltullstyrelsen mot utförselbevisets återställande utbekomma sagda belopp med avdrag av två procent.

Av Konungen meddelas närmare föreskrifter i fråga om, huru exportvaran skall vara beskaffad för att anses marknadsgill, liksom ock i fråga om den kontroll, som inom tullverket skall iakttagas till förhindrande av missbruk av utförselbevis.

Erforderliga föreskrifter av reglementarisk natur rörande bevisens utfärdande samt författningens tillämpning i övrigt utfärdas av generaltullstyrelsen.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1923.

Stockholm, Isaac Marcus' Boktryckeri-Aktiebolag, 1924.